

CENTER FOR INTERNATIONAL LEGAL COOPERATION

UNITED IN TRANSLATION

Vertaling naar het Engels van Nederlandse wetgeving

Verkenning van mogelijkheden

Berend Vis
Groningen, maart 2009

UNITED IN TRANSLATION

Vertaling naar het Engels van Nederlandse wetgeving

Verkenning van mogelijkheden

Inhoud

1. Inleiding	p. 3
2. Behoeftte aan vertaling van Nederlandse wetgeving	p. 5
3. Voorbereiding, opzet en uitgangspunten	p. 9
4. Vertalingen, terminologische databank, organisatie	p. 12
5. Protocol en kwaliteitskeurmerk	p. 21
6. Publicatie op internet, copyright, Bekendmakingswet	p. 25
7. Prioriteitsstelling te maken vertalingen	p. 28
8. Samenvatting, aanbevelingen	p. 30

Bijlagen

Bijlage 1 - Personen	p. 32
Bijlage 2 - Hoofdpijnen projectvoorstel	p. 33
Bijlage 3 – Literatuur	p. 35
Bijlage 4 - Verkenning prioriteit te vertalen wetgeving	p. 40
Bijlage 5 - Overzicht van in het Engels vertaalde Nederlandse wetgeving	p. 42
Bijlage 6 - Websites vertaalde wetgeving buitenland	p. 46
Bijlage 7 – Voorbeelden van disclaimers	p. 63
Bijlage 8 – Protocol: Vertaalverslag en terminologische databank	p. 67
	p. 69

1. Inleiding

De film *Lost in Translation*¹ gaat over verwickelingen tussen twee mensen in verband met vertaalproblemen. Binnen het toenmalige bestuur van het Center for International Legal Cooperation (CILC) werd op juridisch terrein iets dergelijks geconstateerd. Hier betrof het de problemen die op juridisch terrein voortkomen uit de gebrekkige toegankelijkheid van de Nederlandse wetgeving voor niet-Nederlands-taligen. Hieruit is het initiatief van CILC voortgekomen om deze problemen nader te verkennen. Een groep geïnteresseerden heeft vervolgens de opzet van dit project voorbereid.

De leden van de klankbordgroep waren afkomstig uit het bedrijfsleven, de advocatuur, de centrale overheid en het juridisch onderwijs. De deelnemerslijst van de klankbordgroep is in Bijlage 1 bij dit rapport vermeld. Gedurende de uitvoering van het project heeft Mr. H.C.S. Warendorf te Amsterdam steeds met waardevolle suggesties aan het completeren van de tekst bijgedragen.

Het voorstel voor het vertaalproject is op verschillende niveaus binnen het Ministerie van Justitie besproken. Hieruit kwamen enkele aanpassingen in de opzet van het project voort, die voor een deel samenhangen met de bescheidener omvang die het project kreeg dan aanvankelijk werd voorgesteld. Bij brief van 8 juni 2007 heeft de Directeur-Generaal Wetgeving, Internationale Aangelegenheden en Vreemdelingenzaken de opdracht voor uitvoering van het project aan CILC verstrekt.

In het project zullen de volgende onderdelen aan de orde komen:

1. Er wordt een protocol opgesteld voor vertalingen, dat bij het maken van de pilot-vertaling wordt gevolgd en dat naar bevind van zaken tijdens het vertaalwerk wordt aangepast.
2. Er wordt een pilot-vertaling gemaakt volgens het protocol; voor deze pilot is gekozen voor actualisering van de vertaling van de Algemene wet bestuursrecht. Deze wet heeft een omvang die vertaling binnen de beschikbare begroting toelaat. De Commissie van Toezicht zal worden gevraagd om informeel een oordeel uit te spreken over de opgeleverde vertaling.
3. Een voorstel voor verdere uitwerking van de prioriteitsstelling voor te maken vertalingen wordt ontwikkeld.
4. Een voorstel voor de opzet van de website voor publicatie van de beschikbare vertalingen wordt ontwikkeld.
5. In het projectrapport wordt een verkenning van de auteursrechtelijke vragen opgenomen, die met publicatie van andere, al beschikbare vertalingen samenhangen.
6. In het projectrapport wordt een gesystemiseerd overzicht opgenomen van al voorhanden vertalingen.

In dit rapport worden de mogelijkheden verkend voor een opzet waarbinnen (geselecteerde) Nederlandse wetgeving systematisch in het Engels vertaald op het internet beschikbaar wordt gesteld.

Om te onderzoeken of het ontwikkelde protocol voor het maken van vertalingen in de praktijk kan functioneren is in overleg met de opdrachtgever de Algemene wet bestuursrecht als pilot vertaald. Het bij deze verkenning gepresenteerde protocol is aan de hand van de daarmee opgedane ervaringen vastgesteld.

De verkenning begint met een overzicht van de gebleken behoefte aan vertaalde wetgeving. Daarbij wordt ook aandacht gegeven aan gebleken bezwaren.

¹ *Lost in Translation*, film, regie Sofia Coppola, 2003, met o.a. Bill Murray, Scarlett Johansson

Vervolgens worden de uitgangspunten uitgewerkt die bij de verkenning zijn aangehouden.

Na het inleidende deel volgen de paragrafen die ingaan

- op de te maken keuzes bij het maken van vertalingen,
- op de structuur van werken die de kwaliteit van de vertalingen moet waarborgen,
- op een op te zetten structuur voor prioriteitsbepaling van te vertalen wetgeving en tenslotte
- op de verdere (technische en procedurele) eisen waaraan voldaan moet worden.

Aanvullende informatie over onder meer de geraadpleegde personen en een overzicht van in vertaling beschikbare Nederlandse wetgeving is in de Bijlagen opgenomen.

Het rapport werd opgesteld door Mr. B.C.Vis te Groningen, daarbij geassisteerd door Mevr. A. Tibakweitera assistent project manager van CILC.

2. Behoeft e aan vertaling van Nederlandse wetgeving

In de klankbordgroep is een eerste verkenning gedaan van de behoefte aan vertaalde Nederlandse wetgeving. Deze is hier verder uitgewerkt. Hierbij zijn ook de opmerkingen verwerkt van verschillende personen waarmee aanvullende gesprekken hebben plaatsgevonden (Bijlage 4).

Hiernaast is het van belang om ook op te voorziene vragen of problemen in te gaan. Deze komen aan het slot van deze paragraaf aan de orde.

Nederlandse wetgeving is internationaal relevant

Modernisering Veel van de Nederlandse wetgeving is gedurende de afgelopen 25 jaar vernieuwd en aangepast aan de actuele juridische 'state of the art', nationaal en vaak ook internationaal. Naast de Grondwet is de belangrijkste wetgeving grondig gemoderniseerd, zoals het Burgerlijk Wetboek, met de daaraan gerelateerde wetgeving op het gebied van handel en mededinging, het procesrecht (Rv, Sv) en de organisatiewetgeving voor de overheid (Gemeente- en Provinciewet, Waterschapswet, Wet Financiering Lagere Overheden, Algemene wet bestuursrecht). Daarnaast is omvangrijke wetgeving tot stand gekomen op bijzondere gebieden, zoals milieu, gezondheid, voedselkwaliteit, arbeidsveiligheid, etc. Een volledig overzicht hoeft hier niet gegeven te worden, het is voor de zaak waar het in deze verkenning om gaat voldoende om nogmaals te wijzen op de omvang van deze moderniseringsoperatie.

In de loop van dit proces van vernieuwing zijn diepgaande discussies gevoerd over de eisen die aan moderne wetgeving op tal van onderwerpen gesteld moeten worden, met inbegrip van de voor- en nadelen van verschillende oplossingen. In de Nederlandse wetgeving zijn dikwijls oplossingen gevonden voor juridische problemen die ook internationaal een voorbeeldfunctie kunnen vervullen.

Internationale rechtsontwikkeling De gemoderniseerde Nederlandse wetgeving kan door vertaling een krachtiger rol spelen in de rechtsontwikkeling binnen de EU² en binnen andere internationale settings (bijv. in ontwikkelingsrelaties of bij internationale organen). De beschikbaarheid van de vertaalde Nederlandse wetteksten bevordert het gebruik daarvan bij herziening en modernisering van nationale wetgeving in andere landen. Zo heeft het feit dat een Engelse vertaling van de toenmalige tekst van de Awb beschikbaar was in het verleden direct bijgedragen aan het tot stand komen van soortgelijke wetgeving in Georgië en Vietnam. Op het ogenblik biedt de vertaalde Kadasterwet internationaal een leidraad bij het ontwikkelen van diverse nationale en/of regionale systemen van grondregistratie (o.m. in Indonesië, China). De Engelse vertaling van ons BW wordt gebruikt in de Nederlandse Antillen en gaat in 2010 waarschijnlijk verschijnen in Suriname, rijkdelen waar veelal het Nederlands niet algemeen wordt gesproken. In China wordt de Engelse vertaling van een groot deel van ons BW benut om aan de hand daarvan na te gaan welk nieuw burgerlijk recht daar zal worden ingevoerd.

Op verschillende terreinen van internationale contacten bestaat om verschillende redenen behoefte aan de beschikbaarheid van vertaalde Nederlandse wetgeving.

Onderwijs en onderzoek Het juridische onderwijs en het juridisch onderzoek vertonen beide een sterke groei van de internationale programma's. Daarvoor bestaat een omvangrijke buitenlandse belangstelling, uit Europa, de Verenigde Staten en Canada, Afrika en Azië. Helaas ontbreken precieze cijfers, maar een weloverwogen schatting (secretaris juridische faculteit RU Groningen) levert indrukwekkende cijfers op. De Engelstalige programma's binnen het kader van het Europese Erasmus-programma en andere uitwisselingsprogramma's trekken jaarlijks ongeveer 750 studenten uit de verschillende lidstaten naar de Nederlandse juridische faculteiten.

In het kader van de Bachelor/Master-structuur worden meer en meer opleidingstrajecten in Nederland in het Engels aangeboden; aan de Nederlandse faculteiten volgen jaarlijks omstreeks de 850 buitenlandse studenten een van de bachelor- of master-programma's³.

In toenemende mate werken buitenlandse promovendi (Europa, Azië, Afrika vooral, vaak in het kader van de ontwikkelingssamenwerking) aan Nederlandse juridische faculteiten, waarbij het Nederlandse recht in rechtsvergelijkende zin vaak deel uit maakt van het onderzoek.

² Kramer, p. 256

³ Gegevens VSNU Hoger Onderwijs cijfers 2006 Rechten, te vinden op <http://www.vsnu.nl/>

Aan de juridische faculteiten zijn naar schatting zo'n 50 buitenlandse promovendi werkzaam.

Een belangrijk aantal *Nederlandse* studenten studeert (deels) in het buitenland. Velen benutten de mogelijkheden hiertoe van het Europese Erasmus programma, maar ook de Amerikaanse uitwisselingsprogramma's en beurzen worden benut. De juridische faculteiten hebben doorgaans een actief beleid ontwikkeld om de Nederlandse studenten een deel van hun studie aan een buitenlandse faculteit te laten doen. Voor deze studenten is het van belang om voor het schrijven van (rechtsvergelijkende) werkstukken te kunnen beschikken over betrouwbare vertalingen van Nederlandse wetgeving.

Openbaar Bestuur In contacten met de andere EU-lidstaten, in contacten op het niveau van de EU zelf en in overige contacten met andere delen van de wereld komen het Nederlands recht en de juridische oplossingen voor problemen die in Nederland zijn ontwikkeld vaak aan de orde. Doorgaans gebeurt dat zonder dat een betrouwbare vertaling van de feitelijke wettekst beschikbaar is, waardoor een illustratie vaak beperkt moet blijven tot over dat onderwerp geschreven artikelen. Maar ook daarvan is het niet vanzelfsprekend dat die in het Engels beschikbaar zijn. En ook al kunnen artikelen een goede indruk geven, een jurist is meestal toch het snelste thuis in de materie wanneer de wettekst zelf beschikbaar is.

Bij deze contacten kan worden gedacht aan de grensoverschrijdende bestuurlijke samenwerking, aan voorbereiding van Brusselse wetgeving, aan gespecialiseerde internationale samenwerkingsverbanden, aan contacten gerelateerd aan ontwikkelingshulp. Ook bij de consulaire contacten is voor een goede dienstverlening het kunnen beschikken over de feitelijke tekst van de toepasselijke regelingen vaak essentieel.

In deze situaties kan het gaan over wetgeving op gespecialiseerde gebieden, maar voor de overheid zijn dikwijls ook aspecten van ook '*good governance*' van belang. De feitelijke wettekst kan vaak het best illustreren hoe dit in de Nederlandse situatie is vormgegeven.

Economisch verkeer Nederlandse bedrijven en organisaties dienen voor hun zakelijke, economische, wetenschappelijke en bestuurlijke contacten de beschikking te hebben over voor hen relevante Nederlandse wetgeving. Het beschikken over de vertaalde tekst van de wet kan in veel gevallen een voordeel betekenen bij het bepalen van de juridische vormgeving van samenwerkingsverbanden, overeenkomsten of contracten. Datzelfde geldt voor internationale en buitenlandse bedrijven die in Nederland gevestigd zijn of aanzienlijke belangen hebben. In het bijzonder in het contractenrecht dat in toenemende mate door de Amerikaanse contractsvormen wordt beïnvloed is een goede vertaling van de Nederlandse wetgeving essentieel om in een te sluiten contract overeenkomsten en verschillen tussen beide rechtstelsels zonder misverstand te kunnen verwerken.

Voor bedrijven die zich in Nederland willen vestigen of die zich al gevestigd hebben is toegang tot de Nederlandse wettelijke omgeving vaak noodzakelijk. Wanneer deze toegang in een voor hen toegankelijke taal geboden wordt is dat drempelverlagend.

Rechtspraak De rechtspraak is nauw met alle bovengenoemde gebieden verbonden. In welke praktijk de wetgeving ook wordt gebruikt, het begrip van de reikwijdte van de wetgeving blijft onvolledig zonder de daarbij ontwikkelde jurisprudentie. Daarnaast raakt het Nederlandse recht in toenemende mate ingebed in internationale juridische relaties. Als lid van de grotere rechtsgemeenschap van de Europese Unie en van een grote verscheidenheid aan verdragsrelaties is ook de jurisprudentie als extensie van de wetgeving van belang om het Nederlandse recht in die omgevingen van zijn juiste plaats te verzekeren. Als voorbeeld kan in dit verband gewezen worden op het overleg van de presidenten van de nationale hoogste rechtscolleges binnen de Europese Unie, waar de behoefte om kennis te kunnen nemen van elkaars belangrijkste uitspraken herhaaldelijk is geuit.

Deze verkenning richt zich op de mogelijkheden om de Nederlandse wetgeving te vertalen. In aanvulling daarop is het ontegenzeggelijk van belang om een beleid te ontwikkelen voor het vertalen van (een selectie van) de Nederlandse jurisprudentie. Dat hier behoefte aan bestaat kan blijken uit de zeer snelle vertaling in het Engels van het arrest van de HR in de recente ABN-AMRO-zaak, in welke zaak zowel de conclusie van de A-G als het Arrest direct in het Engels verschenen. Voor de internationale financiële wereld was het essentieel direct te kunnen kennismaken van de conclusie en het arrest.

Naast deze overwegingen is beschikbaarheid in een vreemde taal van groot belang voor de groeiende groep vreemdelingen en buitenlandse bedrijven in Nederland die met de rechtspraak in aanraking komen⁴. In een

⁴ Hoewel de neiging om allereerst aan het Strafrecht te denken begrijpelijk is, zijn hier vragen van personen- en

recent arrest⁵ gaat de AG uitgebreid in op deze problematiek. Hij wijst nog eens op de eerste verordening van de toen net opgerichte Europese Unie⁶ waarin het tweede artikel bepaalt dat:

“De stukken die door een Lid-Staat of door een persoon ressorterende onder de jurisdictie van een Lid-Staat

aan de instellingen worden gezonden, worden naar keuze van de afzender gesteld in een der officiële talen.

Het antwoord wordt in dezelfde taal gesteld”.

Voorwaarde voor een goede communicatie is dan wel dat ook de desbetreffende wet- en regelgeving in vertaling beschikbaar is. In een recent rapport dat op verzoek van de Europese commissie werd uitgebracht⁷ wordt geconstateerd dat het Engels de algemene voertaal in de Unie is of zal worden.

Internationale conferenties, seminars, congressen In het algemeen gelden de hiervoor gegeven overwegingen ook voor de beschikbaarheid van wetteksten op internationale conferenties, seminars, congressen en degelijke, dit ter ondersteuning en concretisering van daar gehouden voordrachten en presentaties. Wanneer het er op aan komt is de concrete tekst van de regeling waarover de discussie gaat voor een jurist toch het meest overtuigend.

Slotopmerking In het algemeen is het van belang dat wetgeving kenbaar moet zijn voor de inwoners van een land, wil verzekerd zijn dat de wetgeving wordt nageleefd. In landen met meer officiële talen, wordt de wetgeving dan ook normaliter in de officiële talen gepubliceerd. In landen waar een groot aantal ingezetenen de officiële landstaal niet spreken, is wenselijk dat in ieder geval de voornaamste wettelijke regelingen vertaald worden in een taal die voor hen begrijpelijk is. In Nederland gaat dit bovendien ook op voor hen die hier gedurende langere tijd, maar wel tijdelijk wonen en werken en ook voor de groep die zich hier blijvend wil vestigen, maar die het Nederlands nog niet voldoende beheerst⁸. In de Scandinavische landen bijvoorbeeld is het thans gebruikelijk dat een Engelse vertaling van een groot deel van de wetgeving op de overheidswebsite wordt geplaatst. Er kan hier ook worden gewezen op de Dienstenrichtlijn, die de Nederlandse overheid verplicht om informatie beschikbaar te stellen voor buitenlandse dienstverleners. Weliswaar verplicht de richtlijn niet om dat in een andere taal dan het Nederlands te doen, maar het zou de effectiviteit wel ten goede komen. Het Ministerie van Economische Zaken streeft er ook naar een deel van de informatie in het Engels ter beschikking te stellen. Hierbij sluit vertaling van wetgeving direct aan.

Enkele vragen

Financieel Bij de gesprekken over het vertalen van de Nederlandse wetgeving was een van de eerste opmerkingen stevast dat het wel duur zou zijn. De kosten voor een project als dit kunnen inderdaad oplopen, maar dat heeft men zelf in de hand. De hoogte van het benodigde budget hangt af van de vraag welke vertaalcapaciteit men wil of kan inzetten, of anders gezegd met welk tempo men de Nederlandse wetgeving vertaald wil hebben. Deze kwestie wordt hierna uitgewerkt in een opzet voor prioriteitsbepaling en kostenverdeling van de te vertalen wetgeving, zie hoofdstuk 7.

Hiermee is meteen, zij het impliciet aangegeven – zoals de realiteit ook gebiedt - dat er van een vastgestelde (en dus: door het beschikbare budget beperkte) vertaalcapaciteit moet worden uitgegaan.

Keuze De keuze of en zo ja tot welk bedrag de overheid een bepaalde activiteit onderneemt is een beleidskeuze die niet alleen op bedrijfseconomische overwegingen genomen kan worden. Voorrang verlenen

familierecht, belastingrecht en sociale zekerheidsrecht, arbeidsrecht en handelsrecht waarschijnlijk toch vaker aan de orde.

⁵ HR 12 december 2008, Nr. 44.102

⁶ Verordening nr. 1 van de Raad van 15 april 1958 tot regeling van het taalgebruik in de Europese Economische Gemeenschap (PB 1958, 17, blz. 385), zoals gewijzigd bij de verschillende toetredingsverdragen.

⁷ Een heilzame uitdaging – hoe de taalverscheidenheid Europa tot een hechter geheel kan maken; Voorstellen van de Groep van intellectuelen voor de interculturele dialoog, ingesteld op initiatief van de Europese Commissie, Brussel, 2008 ; http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/maalouf/report_nl.pdf

⁸ Vertaling van de Vreemdelingenwet vraagt in dit verband om een hoge prioriteit.

aan het kwantificeerbare gaat voorbij aan wat in deze berekening niet is verdisconteerd.⁹ Hier zijn dit de aspecten van algemeen belang die met de beschikbaarheid van vertaalde wetgeving gemoeid zijn. Gegeven de snel toenemende internationalisering is de beschikbaarheid van vertaalde wetgeving voor de verschillende groepen van gebruikers een belang op zich. Misverstanden en onjuiste beeldvorming over de Nederlandse (juridische) omgeving kunnen er door voorkomen worden, of op zijn minst worden beperkt.

⁹ Morin, p. 64.

3. Voorbereiding, verloop van het project en uitgangspunten

Dit hoofdstuk geeft een verdere uitwerking van het project aan de hand van een korte beschrijving van de aanleiding om het idee van dit project uit te werken. Voor de verdere verkenning zijn de vervolgens geformuleerde uitgangspunten richtinggevend. Het hoofdstuk besluit met het verdere verloop van het project.

a. Voorbereiding

De behoefte aan de beschikbaarheid van in het Engels vertaalde Nederlandse wetgeving wordt in de juridische praktijk op vele plaatsen gevoeld. Binnen het bedrijfsleven en binnen de advocatuur worden met enige regelmaat wetsteksten vertaald omdat daar in de concrete praktijk de noodzaak toe bestaat. Om aan diezelfde behoefte tegemoet te komen zijn vertaalde wetteksten door commerciële uitgevers op de markt gebracht.

Een systematische aanpak om Nederlandse wetgeving te vertalen met een betrouwbare kwaliteit ontbreekt echter.

Binnen CILC met zijn ruime internationale ervaring met juridische projecten was dit gemis aanleiding om een project voor te bereiden ter verkenning van de mogelijkheid om tot zo'n systematische aanpak te komen. Hiertoe is een klankbordgroep met een brede samenstelling gevormd (de deelnemerslijst is als Bijlage 1 opgenomen). De leden waren afkomstig uit de juridische faculteiten, de verschillende beroepsverenigingen van juristen, overheidsdepartementen, de advocatuur en de uitgeverwereld.

Op basis van de discussies binnen de klankbordgroep is een projectvoorstel geschreven (zie voor de hoofdpunten Bijlage 2), waarvoor een comité van aanbeveling is gevormd (zie Bijlage 1).

b. Verloop van het project

Het project is gestart op basis van de inbreng van de klankbordgroep, die door CILC was gevormd. Zoals hierboven al is vermeld is de verkenning in vergelijking met het oorspronkelijke projectvoorstel teruggebracht tot een aanpak in overeenstemming met het uiteindelijk beschikbare budget.

De eerste fase van verkenning bestond uit literatuurstudie (Bijlage 3) en het voeren van gesprekken over het vertalen van juridische teksten en uit aanvullende gesprekken over de behoefte aan vertaalde wetgeving; de geraadpleegde personen zijn vermeld in Bijlage 1. Dit resulteerde in een eerste opzet voor dit rapport en voor het protocol voor het maken van de vertalingen.

In de volgende fase zijn het rapport en het protocol herzien. Dit leidde tot een conceptrapport en tot een conceptprotocol. Ook werd de werkstructuur voor het maken van de vertalingen uitgewerkt, zodat de vertalers, domeindeskundigen en leden van de commissie van toezicht konden worden geworven. Aan het eind van deze tweede fase is een begin gemaakt met de vertaling van de Algemene wet bestuursrecht als pilot.

In de afsluitende fase van de verkenning is het rapport voor commentaar aan een aantal referenten voorgelegd (zie Bijlage 1). In het rapport zoals dat nu luidt is met hun opmerkingen rekening gehouden. De uiteindelijke tekst blijft vanzelfsprekend voor de verantwoordelijkheid van de auteur.

Ook het protocol is naar aanleiding van de ervaringen die met de pilot-vertaling van de Awb zijn opgedaan aangepast.

c. Uitgangspunten

Het project is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

1. de vertaalde Nederlandse wetgeving dient algemeen toegankelijk te zijn.
2. de vertaalde wetgeving dient zoveel mogelijk de actuele, geldende tekst van de Nederlandse wet weer te geven.
3. de vertaalde wetgeving dient een betrouwbare weergave te zijn van de Nederlandse tekst
4. er wordt gekozen voor vertaling naar het Engels

Deze uitgangspunten worden hier toegelicht:

1. De vertaalde Nederlandse wetgeving dient algemeen toegankelijk te zijn.

Het uitgangspunt van de algemene toegankelijkheid van de vertaalde Nederlandse wetgeving omvat verschillende, onderling samenhangende aspecten. Het betreft a. de toegankelijkheid van de vertaling als

zodanig, b. de toegankelijkheid voor wat betreft de eraan verbonden kosten en c. de toegankelijkheid voor wat betreft de feitelijke beschikbaarheid van de vertaalde teksten.

a) De toegankelijkheid van de *vertaling als zodanig* houdt in dat de vertaalde tekst voor de niet-Nederlandse lezer begrijpelijk dient te zijn, zonder dat een aanvullende studie van het Nederlandse rechtssysteem vereist is. Dit aspect en de daaraan verbonden consequenties voor het maken van vertalingen worden hierna uitgewerkt in paragraaf 4. 'Vereisten te stellen aan vertalingen'.

b) Met betrekking tot de toegankelijkheid voor wat betreft de eraan verbonden *kosten voor gebruik* ligt het voor de hand om daarbij hetzelfde standpunt in te nemen als gehanteerd bij de website wetten.overheid.nl. Deze website kan zonder kosten voor de gebruiker worden geraadpleegd. Kort samengevat is de meer inhoudelijke overweging hierbij, dat nationale wetgeving voor eenieder zonder financiële drempel toegankelijk moet zijn. Want ook al wordt men niet geacht de wet te kennen, zij moet wel zonder belemmeringen kenbaar zijn. Hiertoe is de vrij toegankelijke publicatie via de website wetten.overheid.nl opgezet.

Voor de vertaalde Nederlandse wetgeving geldt in principe hetzelfde. Met de in omvang en reikwijdte snel toenemende internationalisering breidt zich ook het aantal gevallen zich snel uit waarin niet-Nederlandstaligen met het Nederlandse rechtssysteem te maken krijgen. Dit betreft vanzelfsprekend natuurlijke personen, maar ook de rechtspersonen moeten niet worden vergeten. De financiële draagkracht van deze 'nieuwe' gebruikers van het Nederlandse recht loopt sterk uiteen. Tot de minder draagkrachtigen kunnen bijvoorbeeld doorgaans de buitenlandse studenten die aan de Nederlandse juridische faculteiten studeren worden gerekend en ook velen die via het personen- en familierecht en het immigratierecht met Nederland te maken krijgen. Kosteloze publicatie van vertaalde Nederlandse wetgeving is het geëigende middel om binnen de groep van gebruikers van de vertaalde Nederlandse wetgeving gelijkheid van bejegening te waarborgen. Het lijkt niet goed mogelijk om zonder aanzienlijke administratieve inspanningen en de daarmee gepaard gaande kosten een controleerbaar onderscheid te maken naar de draagkracht van gebruikers.

c) de toegankelijkheid voor wat betreft de *feitelijke beschikbaarheid* van de vertaalde teksten. Dezelfde gelijke bejegening van de gebruikers van de vertaalde Nederlandse wetgeving wordt gerealiseerd door middel van de vrij toegankelijke publicatie op een hiertoe opgezette website van overheidswege. De toegang tot het internet is wereldwijd voldoende aanwezig om op deze manier de toegankelijkheid voldoende te achten. Het gebruik van het internet als medium voor publicatie vermijdt ook de problemen die zich (zeker buiten Europa) bij de kenbaarheid en distributie van gedrukte bronnen kunnen voordoen. Het ligt in de rede dat zo'n website als de Engelstalige sectie aan de website 'wetten.overheid.nl' wordt gerelateerd. De taalkeuze voor de vertaling komt hierna bij het vierde uitgangspunt aan de orde.

2. De vertaalde wetgeving dient zoveel mogelijk de actuele, geldende tekst van de Nederlandse wet weer te geven

Een zinnig gebruik van vertaalde wetgeving is evenzeer gediend bij de beschikbaarheid van de actuele tekst van de wet als het gebruik van de oorspronkelijke Nederlandse wetteksten in de Nederlandse rechtspraak. Voor een op te zetten vertaalsysteem betekent dit dat van meet af aan rekening gehouden moet worden met een regelmatige actualisering van de vertaalde wetten. Er moet een zo kort mogelijke maar ook reële tijd zitten tussen de datum van verschijnen van wetswijzigingen in het Staatsblad en de actualisering van de vertaalde tekst. Voor de planning zal dit betekenen dat op basis van een schatting van de te verwachten werklust die met de actualisering gemoeid zal zijn besloten wordt tot periodieke actualiseringsrondes. Ideaal zou zijn wanneer de actualisering kan worden gerealiseerd tegelijk met de actualisering van de Nederlandse tekst.

Ter voorbereiding van de actualisering van de wetteksten behoeft doorgaans met vertaling van de omvangrijkere wijzigingen niet te worden gewacht op de publicatie in het Staatsblad. Tenzij tijdens de behandeling in de Eerste Kamer te voorzien valt dat de wetswijziging het Staatsblad niet zal halen kan de vertaling al voor publicatie in het Staatsblad worden gemaakt. De feitelijke actualisering is dan een kwestie van invoeren van de wijziging na publicatie in het Staatsblad.

3. de vertaalde wetgeving dient een betrouwbare weergave te zijn van de Nederlandse tekst

Een betrouwbare weergave van de Nederlandse wetstekst moet allereerst betrouwbaar zijn in de zin dat zij zonder misverstand te begrijpen moet zijn voor de lezer, ongeacht diens juridische achtergrond. Bij keuze

voor vertaling in het Engels is dit meteen duidelijk, de vertaling zal voor de lezer met een common law achtergrond geen misverstanden mogen laten bestaan over de precieze betekenis van de gebruikte juridische terminologie. Voor lezers met een achtergrond in een rechtsstelsel dicht bij het Nederlandse stelsel is een adequate vertaling van de Nederlandse juridische terminologie echter van minstens even groot belang. De Nederlandse context waarbinnen de term zijn betekenis heeft kan in verraderlijke details zozeer van de context in het andere stelsel verschillen dat bij inaccurate vertaling de deur naar problemen wijd open staat. Voor de Nederlandse gebruiker van de vertaalde tekst zal het overigens evenzeer steeds duidelijk moeten zijn dat het om de vertaalde *Nederlandse* juridische termen gaat. In de dagelijkse internationale praktijk loert voor hem of haar hetzelfde gevaar van misverstanden als voor de buitenlandse collega.

Een laatste aspect waarop hier gewezen wordt is de eis van betrouwbaarheid die gesteld moet worden met het oog op de acceptatie door de Nederlandse beroepspraktijk (van welke achtergrond dan ook, advocatuur, bedrijfsleven, overheid, onderwijs) van de gepubliceerde vertalingen.

Om het beoogde niveau van betrouwbaarheid van de vertalingen te bereiken worden in de volgende hoofdstukken een organisatorische opzet en een protocol ontwikkeld die daarvoor de voorwaarden scheppen.

4. Keuze voor vertaling naar het Engels

Een belangrijk uitgangspunt bij dit project is de algemene toegankelijkheid van de vertaalde tekst. Voor internationaal gebruik ligt de keus voor het Engels voor de hand als voor internationale communicatie meest gebruikte taal. De voertaal bij de internationale gerechten is doorgaans Engels, en hetzelfde is het geval bij het diplomatieke verkeer, in het internationale handelsverkeer en in het algemeen bij internationale organisaties. De Nederlandse wetgever blijkt in voorkomende gevallen zelfs voor binnenlands gebruik met naar het Engels gestelde documenten genoeg te nemen.¹⁰ De internationale toegankelijkheid is met vertaling naar het Engels het best gediend.

Bij de keus voor de taal waarin de Nederlandse wetgeving het best vertaald kan worden sluiten wij ons bij de gegroeide praktijk aan.

¹⁰ Zie Art. 4:2 Uitvoeringswet (EU) Betekeningsverordening en ook Art. 4 Uitvoeringswet (EU) Bewijsverordening

4. Vertalingen, terminologische databank, organisatie

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens aan de orde de uitgangspunten voor het maken van vertalingen, de bij de vertalingen te ontwikkelen terminologische databank en ten slotte de organisatorische inrichting van het vertaalwerk.

a. Vertalingen

Toegankelijkheid De vertaalde Nederlandse wetstekst zal in de praktijk toegankelijk moeten zijn voor gebruikers die niet uit een Engelstalig land afkomstig zijn, laat staan dat een achtergrond in de common law als gegeven kan worden aangenomen. De Nederlandse wet in vertaling zal toegankelijk moeten zijn voor al deze gebruikers. Dit heeft consequenties voor de vertaling van de Nederlandse juridische terminologie en ook voor de keuze die bij de vertaling wordt gemaakt voor het al dan niet volgen van het Engelse juridische taalgebruik.¹¹

Bij de keus voor het Engels dient zich voor juridische vertalingen meteen het probleem aan van de verschillende rechtsstelsel waarin de Nederlandse en de Engelse terminologie ontwikkeld is. Het Nederlandse rechtsstelsel met zijn traditioneel sterke Duitse en Franse invloeden maakt deel uit van het continentaal Europese stelsel; vertaling in het Frans (of Duits) zou doorgaans minder problemen opleveren dan vertaling in het Engels. De context van de Engelstalige juridische terminologie die is ontwikkeld binnen de common law (in zijn verschillende nationale varianten) verschilt doorgaans sterk van de context die een term heeft binnen het Nederlandse stelsel. Daarom zal het lang niet in alle gevallen mogelijk zijn om de Nederlandse term te vertalen met de Engelse term die zich het eerst lijkt aan te dienen.¹²

Vertaalkeuzes Er worden vier of vijf mogelijkheden voor de vertaalkeuze onderscheiden, het functionele equivalent, het letterlijke equivalent, een omschrijvende vertaling, een definiërende vertaling en tenslotte het gebruik van een in de doeltaal nieuwe term.¹³ Op welke term de keuze uiteindelijk ook valt, centraal staat daarbij dat de gekozen term de betekenis van de Nederlandse term in zijn context zo ondubbelzinnig mogelijk weergeeft.

Omdat een definiërende en ook een omschrijvende vertaling waarschijnlijk van een relatief grote lengte zullen zijn lijkt de keuze voor één van deze mogelijkheden bij het vertalen van wetsteksten minder geschikt. Aan een omschrijving of een definitie kleeft het risico dat zij door de lezer op een niet bedoelde manier worden geïnterpreteerd. Een keuze voor één van deze twee alternatieven zal daarom bij voorkeur vermeden moeten worden. De voorkeur gaat uit naar een functioneel equivalent, een letterlijk equivalent of een voor de doeltaal nieuwe term. Vermelding welke van de mogelijkheden bij de vertaalde term is gekozen is van belang om zoveel mogelijk te voorkomen dat de lezer er ongewild een onjuiste interpretatie aan verbindt. In de tekst van de vertaalde wet zelf zal dit in de praktijk niet steeds mogelijk zijn, maar wel in de *terminologische databank* (zie hieronder, paragraaf b. terminologische databank).

Aansluiting internationaal gebruik Niet in alle gevallen kan bij de vertaling een vrije keus gemaakt worden. In die gevallen waarin er sprake is van een standaardformulering binnen de Europese Unie of in verdragen zal die moeten worden overgenomen.¹⁴ De Nederlandse wetgeving wordt in toenemende mate beïnvloed door internationale regelgeving. Europese richtlijnen met hun specifieke terminologie werken door in de Nederlandse wetgeving, met de ontwikkelingen binnen het internationale handels- en financiële verkeer worden nieuwe begrippen in het Nederlandse recht geïntroduceerd.

Bij de keuze voor de vertaling van een term is het in het algemeen van belang om waar mogelijk aan te sluiten bij elders of eerder gemaakte keuzes die al een zeker ingang hebben gevonden in het internationale verkeer. De Engelse vertaling van het BGB en van de Code Civil op de websites van de Duitse en Franse overheden kunnen van grote waarde zijn bij het maken van keuzes voor de Engelse vertaling van Nederlandse termen¹⁵. Ook bijdragen en voorstellen van internationale commissies van deskundigen voor de

¹¹ Voor een verdere uitwerking van deze uitgangspunten zie de vorige paragraaf.

¹² Termorshuizen, p. 41; de Groot, p. 66

¹³ Kramer, p. 256; zij baseert zich op G.R. De Groot, Het vertalen van juridische informatie, Preadvis Nederlandse Vereniging van Rechtsvergelijking, nr. 53, Deventer, Kluwer, 1996; zie ook de Groot, p. 66 e.v..

¹⁴ Aanwijzingen voor de regelgeving art.56

¹⁵ Dit is van belang voor zover het BW Franse of Duitse terminologie heeft geïncorporeerd.

ontwikkeling van bepaalde rechtsgebieden kunnen richtinggevend zijn.¹⁶ Bij referenties als deze kan het overigens bij de keuze voor de vertaling van de Nederlandse term twee kanten op gaan. Doordat de vergelijking bijdraagt aan het verhelderen van de betekenis in context van de Nederlandse term kan de conclusie zijn dat voor de Nederlandse term een andere vertaling moet worden gekozen dan voor de Duitse of Franse, of juist dat deze vertaling kan worden overgenomen.

Aansluiting rechtsontwikkeling Het hier gebruikte voorbeeld van de vertaalde BGB en Code Civil dient te worden gezien in de context van de groeiende inbedding van de Nederlandse in de internationale en sterker nog in de Europese rechtsontwikkeling. Zo wordt binnen het grote Europese bolwerk van juridisch vertalen bij de Europese Unie gewerkt met vertaalkeuzes die via de website <http://iate.europa.eu/> publiekelijk toegankelijk zijn. Voor de Nederlandse juridische vertaalpraktijk zijn de daar gemaakte keuzes echter niet steeds vanzelfsprekend of voor de hand liggend. De invloed van de Vlaamse juridische omgeving is vaak merkbaar. Door een Nederlandse lijst van standaardvertalingen te ontwikkelen wordt de mogelijkheid versterkt tot revisies en verfijningen op de Brusselse lijst.¹⁷ Dit in aanvulling op de suggesties die al gebruikelijk door de Directie Vertalingen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken worden gedaan.

Voorkomen misverstanden Eerder is er al op gewezen dat de buitenlandse gebruiker van de vertaalde tekst deze moet kunnen begrijpen zonder gevaar voor misverstanden.¹⁸ Evenals voor de Nederlandse wetgeving geldt overigens ook hier dat een goed begrip van de tekst niet altijd zonder een redelijke juridische kennis mogelijk is. Wetten worden - zo is het streven - nu eenmaal in zo begrijpelijk mogelijke juridische *vaktaal* geschreven.¹⁹

Bij de te maken vertalingen kunnen dezelfde uitgangspunten worden aangehouden, waarmee ook de oorspronkelijke Nederlandse teksten zijn geschreven. Artikel 52 van de Aanwijzingen voor de regelgeving schrijft voor: “bepalingen worden zo beknopt mogelijk geformuleerd” en artikel 54 gaat verder met: “Het normale spraakgebruik wordt zoveel mogelijk gevolgd”, en “woorden waarvan de betekenis te weinig bepaald of onduidelijk is, worden niet gebruikt.” Voor de te maken vertalingen zal dit betekenen dat de Engelse tekst aan dezelfde eisen van beknoptheid en helderheid moet voldoen. Het Engels van het normale spraakgebruik verdient verder de voorkeur boven een technisch-juridisch Engels zoals dat in de traditie van de Engelse wetgeving gebruikt wordt.

b. Terminologische databank²⁰

In de loop van het project werd steeds duidelijker dat het ontwikkelen van een lijst van standaard-vertalingen van juridische termen een onmisbaar bijproduct vormt van het tot stand komen van vertaalde Nederlandse wetgeving. Zo'n Nederlandse lijst ontbreekt nu. Vertalers werken met de juridische Nederlands-Engels woordenboeken en met eigen lijsten. Het ontbreken van een 'standaard'-vertaling leidt ertoe dat er geen overeenstemming bestaat tussen de verschillende vertalingen. Het tot stand komen van geautoriseerde, betrouwbare vertalingen van Nederlandse wetgeving zal op twee manieren doorwerken. Ten eerste zal een eenmaal gemaakte vertaalkeuze voor een bepaalde, specifieke term bij volgende wetten en regelingen waarin dezelfde term voorkomt als standaardvertaling moeten worden overgenomen. De betekenis van de te vertalen Nederlandse term zal daarom zeer precies omschreven moeten worden in de terminologische databank, om misverstanden of zelfs foutief gebruik van de term te voorkomen. Daarnaast kan zich het probleem van de veroudering van de betekenis van de term voordoen, hetzij doordat uit een aanvankelijk brede reikwijdte van een term zich in nieuwe wetgeving een specifiek onderdeel met een eigen term afscheidt, hetzij doordat onder invloed van ontwikkelingen op Europees niveau (hetzij Brussel, hetzij binnen de Europese

¹⁶ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR), Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group), Edited by Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte-Nölke, Sellier European Law Publishers, 2008

¹⁷ Mackaay, p. 549

¹⁸ Rayar, p. XVI: “Translation is about communication and this, understandably, has been one of our main concerns. The English we used was as 'neutral' as possible, since the audience would consist of lawyers and students of law, whose native tongue was English or who had acquired English as a foreign language. Furthermore, not all readers would necessarily be familiar with the common law tradition.”

¹⁹ Mackaay, p. 539

²⁰ Wij nemen deze aanduiding over die in EU documenten gebruikelijk is, zie Multilingualism, p. 8.

rechtspraak) de inhoud van een term een specifiek Europese inhoud krijgt.²¹ Dit heeft tot gevolg dat de terminologische databank regelmatig moet worden gecontroleerd op zulke veranderingen. En dit brengt ons op de andere doorwerking, die naar buiten. Binnen de Nederlandse juridische wereld wordt veel vertaald, maar ook daar wordt het gemis gevoeld van een eenduidige en algemeen aanvaarde terminologische databank. In algemene zakelijke correspondentie van juridische aard maar zeker ook bij het opstellen van contracten of in processtukken in internationale context behoren misverstanden over de betekenis van de uit het Nederlandse recht vertaalde termen voorkomen te kunnen worden. De noodzaak een terminologische databank op te stellen is mede hierdoor gegeven, naast de standaardisering bij vertalingen van wetgeving die erdoor wordt bevorderd. Het streven naar een terminologische databank sluit nauw aan op de notitie van de voorzitter van de raad van de Europese Unie, waarin wordt opgemerkt dat “ the European Union could encourage networking of terminological databases and conduct a survey with a view to establishing a precise picture of all measures implemented in Europe by the Member States, regions and universities. In the short term, IATE, the interinstitutional database, should be brought closer in line with the needs of users.”²² Tenslotte heeft de terminologische databank een eigen functie voor het vertalen van wetgeving. Aan het vertaalproject zal door een wisselend aantal vertalers worden gewerkt. De terminologische databank wordt mede opgesteld om zo een open uitwisseling van opgedane ervaringen en gemaakte keuzes binnen dit netwerk van vertalers te faciliteren. Het praktische probleem van belemmeringen van gegevensuitwisseling tussen verschillende vertaalprogramma's wordt zo ondervangen. Een verplichting om de terminologische databank te voeden met gemaakte vertaalkeuzes wordt opgenomen in het protocol (zie Hoofdstuk 5). Het volgen van dit protocol is onderdeel van de contractuele afspraken die met de vertalers, revisoren en domeindeskundigen worden gemaakt.

Hulpmiddel standaardisering De terminologische databank biedt een hulpmiddel voor standaardisering van vertaalkeuzes voor de Nederlandse juridische terminologie in het Engels. Tot op zekere hoogte²³ zal de lijst voor de specifiek Nederlandse terminologie een aanvulling zijn op de IATE-lijst.²⁴ Het belangrijkste blijft echter dat de lijst zoals die voortkomt uit de vertaalkeuzes die zijn gemaakt bij het vertalen van de Nederlandse wetgeving richtinggevend dient te kunnen zijn voor juridische vertalers.

Om deze functie te kunnen vervullen dienen de vertalingen en ook de terminologische databank door de juridische praktijk als standaard aanvaard te worden. Het op te zetten vertaalsysteem zal zo moeten worden gestructureerd dat de beroepspraktijk nauw betrokken is bij het verlenen van het kwaliteitskeurmerk aan de tot stand gekomen vertalingen en de daaraan verbonden terminologische databank. Hiertoe moet aan een aantal eisen zijn voldaan, zoals dat ook voor de vertalingen zelf het geval is.

De terminologische databank moet tot stand komen binnen dezelfde werkstructuur als de vertalingen. Deze structuur komt hieronder aan de orde.

Uitgangspunten Voor de opzet van de terminologische databank kan de IATE-lijst als uitgangspunt worden genomen. Met betrekking tot het maken van tweetalige woordenboeken ontwikkelen De Groot en Van Laer een aantal eisen voor de bepaling van een vertaalkeuze met bijbehorende referenties. De terminologische databank is geen woordenboek, daarmee moet bij de toepasselijkheid van de uitgangspunten van de Groot en Van Laer rekening worden gehouden. Maar als uitgangspunten om tot de vertaalkeuzes te komen, en om die in de lijst te structureren kunnen zij dezelfde functie vervullen als bij het maken van een woordenboek. Deze uitgangspunten vormen de basis voor de totstandkoming van een kwalitatief goede lijst. De samenvatting nemen wij hier over:²⁵

1. Bilingual legal dictionaries should be restricted to offering suggestions for translations based on legal areas, tying both source language terms and target language terms to a particular legal system. If this is not adhered to, the make-up of the dictionary becomes unclear and precludes easy and reliable consultation.
2. The relation of the entries and their proposed translations to their respective legal system must be made explicit by offering references to relevant sources, linguistic context, and sometimes encyclopaedic and bibliographic references, thus ensuring verifiability.
3. Compilers of bilingual dictionaries should not present their proposed translations as 'standard'

²¹ Zie bijvoorbeeld over dit onderwerp: Heutger passim; [Kramer, p. 5](#); [Mackaay, p.548](#)

²² Multilingualism , p. 8.

²³ Mackaay, p. 549

²⁴ <http://iate.europa.eu/>

²⁵ De Groot, p. 73

- equivalents. Alternatives should be identified according to area of law, system and use.
4. The dictionary should indicate the degree of equivalence: whether the translation suggestion is a full equivalent, the closest approximate equivalent (acceptable equivalent) or a partial equivalent.
 5. The absence of an equivalent term in the legal system(s) related to the target language should be mentioned expressly. In that case, subsidiary solutions should be offered.
 6. Neologisms must be identified as such, so as to avoid these being used by those consulting the dictionary as terms belonging to the legal system related to the target language. Ideally, the suggestion for a particular neologism should be reasoned.
 7. The proposed translations must be reconsidered in the event of changes in either the legal system related to the source language or that related to the target language. In other words: legal dictionaries must be frequently reassessed and updated.

Voor het ontwikkelen van de terminologische databank zullen niet alle desiderata kunnen of moeten worden gevolgd. Het eerste punt betreffende de beperking tot suggesties voor vertaling kan al haast per definitie niet toepasselijk zijn. Wanneer de gekozen vertaling van een rechtsterm (of van een langere standaardfrase) in de vertaalde wet is opgenomen is het karakter van die vertaling bepalend. Referenties aan deze vertaalde wet zullen de vertaalkeuze volgen. De keuze die bij de eerste vertaling wordt gemaakt zal dus zo weloverwogen als mogelijk is op zijn bestendigheid moeten worden beoordeeld.

Alleen in de gevallen waarop het zevende uitgangspunt doelt, waarin de veranderingen in de juridische context onontkoombaar tot aanpassing dringen zal een eens gemaakte vertaalkeuze herzien kunnen worden. Het lastige is dat zo'n verandering gevolgen kan hebben die verder strekken dan alleen de vervanging in oorspronkelijke vertaling. Ondanks de vastgestelde dringendheid om tot aanpassing te komen, kan het omwille van de continuïteit dan toch de voorkeur verdienen om bij de oorspronkelijke vertaalkeuze te blijven. In zulke gevallen kan de benadering worden gekozen die ook in het zesde uitgangspunt wordt voorgesteld. Er wordt een beredeneerde vermelding over de beslissing de eigenlijk verouderde vertaling te handhaven in de terminologische databank opgenomen.

De hier geschetste situatie van veroudering maakt tevens duidelijk dat bij het maken van de vertaalkeuzes vermelding van het rechtsgebied (uitgangspunt 3) van groot belang is. Het is allerminst vanzelfsprekend dat veroudering van een eensluidend rechtsbegrip in het ene rechtsgebied tegelijkertijd dezelfde verandering binnen een ander rechtsgebied doormaakt.

Voor de onderdelen 2 tot en met 5 ontwikkelt Termorshuizen een gedetailleerde methode om tot een vertaalkeuze te komen.²⁶ De methode van rechtsvergelijking die zij heeft ontwikkeld is zeer gedetailleerd. Als instrument voor het maken van hoogwaardige juridische vertalingen biedt zij een uitstekende leidraad. De nuchterheid gebiedt wel om vast te stellen dat het door zijn grondigheid ook een kostbare methode is. Voor de praktijk die niet steeds over onbeperkte fondsen kan beschikken zal zij in ietwat vereenvoudigde vorm goed bruikbaar zijn. In dit verband zal de kennis van literatuur en jurisprudentie van de domeindeskundigen²⁷ een belangrijke bijdrage kunnen leveren om tot de optimale vertaalkeuzes te komen.

Standaardelementen Tot slot kort aandacht voor een ander punt: veel wetten binnen een bepaald vakgebied bevatten een groot aantal steeds terugkerende elementen: naast de centrale rechtsbegrippen, zijn dat ook standaardbepalingen, vaste zinswendingen en dergelijke. De Aanwijzingen voor de regelgeving bevatten vooral van deze laatste categorie vele voorbeelden. Het ligt voor de hand om de Aanwijzingen in een vroeg stadium te vertalen²⁸ en om de daarin voorgeschreven vaste termen en zinswendingen in de terminologische databank op te nemen. Hetzelfde geldt voor de Algemene wet bestuursrecht, die als onderdeel van dit project wordt vertaald. In het algemeen kunnen bij de modernere wetten de daar gegeven definities in de terminologische databank worden opgenomen.

c. Organisatie van het vertaalwerk

Naar mag worden aangenomen zullen de vertalingen worden gemaakt door een wisselende groep van (freelance) vertalers. Voor de organisatie van het tot stand komen van vertalingen, het bepalen van prioriteiten en het bijeenbrengen van vertalers en deskundigen is een eenduidige opzet nodig. Deze wordt hieronder uitgewerkt.

²⁶ Termorshuizen, passim, in het bijzonder hoofdstuk IV

²⁷ Zie hierna, p. 18, *Organisatorische opzet voor het maken van de vertalingen*

²⁸ Al was het alleen al voor gebruik op de Academie voor Wetgeving in de daar gegeven cursussen.

1. Bestaande vertalingen

Overheid Bij de verschillende departementen van de centrale overheid ontstaat regelmatig de behoefte om een bepaalde wet en/of uitvoeringsregeling in vertaling beschikbaar te hebben. De opdracht tot vertaling komt in het merendeel van de gevallen terecht bij het Vertaalbureau van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De kosten voor het maken van de vertaling worden door het Vertaalbureau aan de opdrachtgever doorberekend.

Het blijkt geen vast gebruik om een eenmaal gemaakte vertaling regelmatig te actualiseren, latere wijzigingen van de wet of de uitvoeringsregeling worden er niet standaard in verwerkt. Het mag worden aangenomen dat dit zijn oorzaak vindt in het feit dat er op een bepaald moment door een concrete aanleiding (bijvoorbeeld een Europees overleg over wetgeving op een bepaald terrein) behoefte aan de vertaling van een bepaalde wet of regeling bestaat. Het ontbreken van een even dwingende noodzaak om de vertaalde wet daarna up to date te houden maakt dan dat dit ook niet gebeurt.

Buiten de departementen van de centrale overheid is door andere instanties (bijvoorbeeld de rechterlijke macht, de Nederlandse Mededingingsautoriteit, het Kadaster, De Nederlandsche Bank) voor hen relevante wetgeving vertaald, die dikwijls ook op het internet is gepubliceerd.

Het ligt voor de hand om zowel de wetten (en eventueel andere regelingen) die reeds binnen de departementen van de centrale overheid aanwezig zijn als die door andere (overheidsinstanties) zijn gemaakt in de op te zetten vertaalstructuur op te nemen en om ze na actualisering in de geautoriseerde reeks van vertaalde wetten op te nemen.

Commerciële uitgevers Hiernaast zijn in het Engels vertaalde wetten in boeken, in losbladige uitgaven en op internetsites gepubliceerd door commerciële uitgevers. Op dit veld is Kluwer Law International de belangrijkste speler.

De kwaliteit van deze vertalingen en de actualiteit ervan loopt uiteen. Veroudering en veranderende inzichten spelen hierbij zeker een rol. De aanschaf van de Engelstalige editie van bijvoorbeeld een zestal (recent vertaalde) boeken van het BW²⁹ voor € 375,- gaat zeker in het juridisch onderwijs veler budget te boven.

De commercieel aangeboden vertaalde wetten en regelingen zijn om financiële redenen voor bepaalde groepen van mogelijke gebruikers wel in theorie maar in feite niet goed beschikbaar. De selectie van commercieel te vertalen wetten wordt tenslotte bepaald door commerciële overwegingen. Die komen er vooral op neer, dat de verwachte afname binnen advocatuur en bedrijfsleven de doorslag geeft.

Al met al blijkt een behoorlijk aantal wetten vertaald te zijn, zowel binnen de overheid als daarbuiten. Maar hun toegankelijkheid, kwaliteit en actualiteit zijn geenszins optimaal.

In Bijlage 5 is een overzicht van beschikbare in het Engels vertaalde wetgeving opgenomen. Er is naar gestreefd dit zo compleet mogelijk te krijgen, waarbij wij door verschillende collega's zijn geholpen die ons uit eigen beweging overzichten toezonden.

Huidige praktijk De huidige praktijk is dus dat Nederlandse wetgeving niet systematisch wordt vertaald door verschillende vertalers die grotendeels los van elkaar werken. De organisatie van het vertaalwerk voor publicatie op een site van de Nederlandse overheid zal deze versnippering moeten voorkomen. De vorm die daarvoor wordt ontwikkeld zal een heldere structuur moeten bieden, die tevens zo laag mogelijke administratieve lasten met zich mee moet brengen.

2. Organisatorische opzet voor het maken van de vertalingen

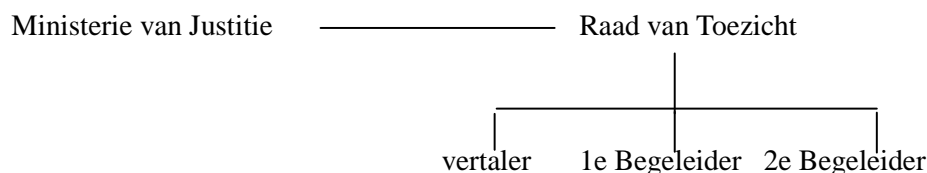
De pilot voor het maken van een vertaling die onderdeel uitmaakt van deze verkenning werd uitgevoerd binnen de aanvankelijke opzet met de structuur van Raad van Toezicht, vertaler en domeindeskundigen.³⁰

Aan de hand van de tijdens de pilot opgedane ervaringen zijn zowel het hier opgenomen voorstel voor het protocol³¹ als dat voor de organisatorische opzet tot stand gekomen. Hiervoor werd het volgende schema gehanteerd:

²⁹ Richard Thomas, Hans C.S. Warendorf, *Company and Business Legislation of the Netherlands*, vertaling van de boeken 2, 3, 5, 6, 7 en 7A van het BW, Kluwer Law International, Alphen a/d Rijn

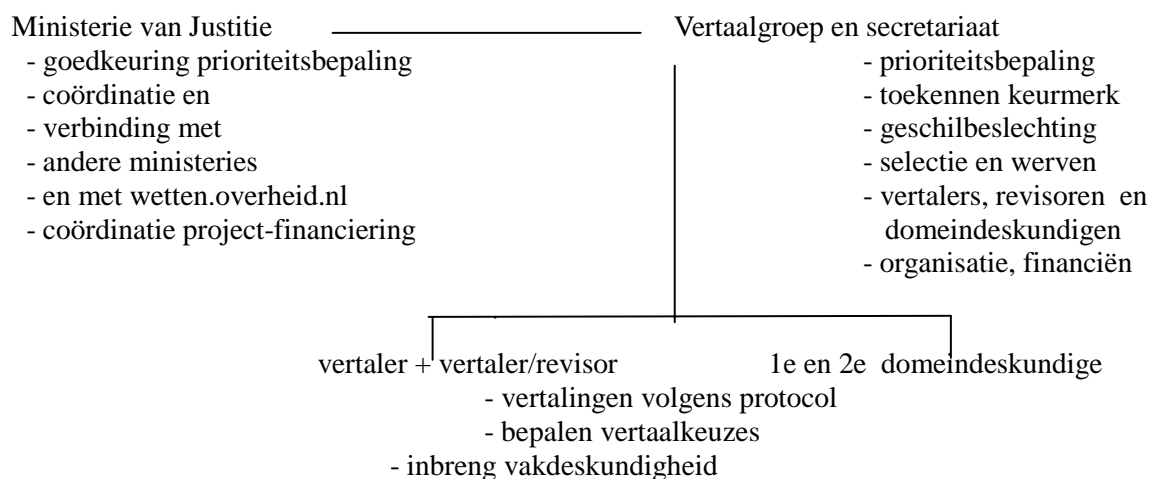
³⁰ Zie ook de eerste aanzet in Bijlage 2, Hoofdlijnen projectvoorstel.

³¹ Voor het protocol wordt hier verwezen naar de uitgebreide toelichting in hoofdstuk 5.

Voorstel vertaalstructuur De ervaringen die bij de pilot van het maken van de vertaling van de Awb zijn opgedaan waren aanleiding om voor een eenvoudiger structuur te kiezen. Het bleek dat de aanvankelijke opzet vereenvoudigd kan worden zonder de handhaving van de kwaliteit door een Raad van Toezicht geweld aan te doen. In overeenstemming met de Europese Norm voor Vertaaldiensten³²³³ is er aan de andere kant een uitbreiding van de oorspronkelijke opzet met de vertaler/revisor.

Voorstel organisatorische opzet Het aangepaste schema ziet er nu als volgt uit:

De toelichting op dit schema wordt als volgt opgebouwd. Allereerst komen de vertalers en domeindeskundigen aan de orde, vervolgens de vertaalgroep en het secretariaat en tenslotte hun relatie tot het Ministerie van Justitie en de rol van het Ministerie als coördinator binnen de Rijksoverheid.

Vertalers en domeindeskundigen Bij het vertaalproject zullen (doorgaans) drie groepen betrokken zijn:

- Nederlandse vertalers die zowel kennis van het Nederlandse stelsel als van het Engelse/Amerikaanse rechtsstelsel hebben; zij kunnen als vertaler en/of als revisor worden ingeschakeld.
- Indien beschikbaar wordt bij voorkeur een *English native speaker*/ juridisch vertaler als revisor ingeschakeld.
- Als domeindeskundigen worden vakspecialisten op het terrein van de te vertalen wet bij de vertaling betrokken.

Vertalers, revisoren en domeindeskundigen werken volgens het daarvoor ontwikkelde protocol, zie hoofdstuk 5.

Native speaker Voordat de opzet verder wordt toegelicht is het hier de plaats om kort in te gaan op de betrokkenheid van een 'native speaker' als vertaler-revisor bij een vertaling. Het zou de voorkeur verdienen wanneer een 'native speaker' bij elke vertaling kon worden betrokken. Dat zou de taalkundige verfijning van de vertaling ten goede komen. Bij het maken van grotere aantallen vertalingen kan er echter niet van worden uitgegaan dat vertalers met die kwalificatie steeds beschikbaar zullen zijn. Er is een onvoldoende aantal van hen in Nederland werkzaam. Er zal in veel gevallen dus gewerkt moeten worden met Nederlandse vertalers en vertalers-revisoren.

Vertaler en revisor De Europese Norm voor Vertaaldiensten schrijft voor dat vertalingen worden gemaakt

³² EN NEN 15038 (nl) Vertaaldiensten, eisen aan de dienstverlening, juni 2006, ICS 03.080.20

³³ In het vervolg zullen wij ons aansluiten bij de terminologie van de Europese Norm EN NEN 15038.

door een vertaler en een revisor.³⁴ Het doel van het voorschrift om een tweede vertaler in te schakelen die de eerste vertaling corrigeert is om de kwaliteit van de uiteindelijke vertaling te verzekeren. De pilot-vertaling van de Awb is gemaakt in nauwe samenwerking tussen de eerste vertaler en de tweede vertaler-revisor. De eerste vertaling door de vertaler werd vervolgens aan de vertaler-revisor voor commentaar voorgelegd. Indien beschikbaar wordt een native speaker als revisor aan de vertaling verbonden, zoals bij de pilot ook mogelijk was. De rol van de revisor blijft niet beperkt tot de voor de hand liggende revisie van fouten en omissies. De eigenlijke betekenis van de revisor ligt in het collegiaal overleg met de eerste vertaler over problematische vertaalkeuzes. De gezamenlijke bemoeienis van twee - ervaren en gespecialiseerde - juridisch vertalers zal naar verwachting de beoogde kwaliteit van de vertalingen ook kunnen leveren.

Domeindeskundigen De twee domeindeskundigen zijn als vakspecialisten op het gebied van de te vertalen wet aangetrokken uit de juridische praktijk.³⁵ Hun betrokkenheid bij het tot stand komen van een vertaling vormt een basisgegeven voor acceptatie door de juridische praktijk van de aangeboden vertalingen en van de terminologische databank. Zij worden aangetrokken via de vertaalgroep en het secretariaat, de gevolgde procedure komt in de volgende paragraaf aan de orde.

Als domeindeskundige treden gespecialiseerde juristen op het specifieke rechtsgebied van de te vertalen wet op. Hierbij kan allereerst worden gedacht aan specialisten afkomstig uit de juridische faculteiten, advocatuur en vakdepartementen. Zij verlenen hun bijdrage aan de tot standkoming van een kwalitatief hoogwaardige vertaling in principe pro deo. De bijdrage in natura wordt gerechtvaardigd door het belang dat hun kring van vakgenoten heeft bij het beschikbaar zijn van een bestand kwalitatief goed vertaalde wetgeving.

Hun bemoeienis start op het moment dat (een substantieel deel van) de vertaling door vertaler en revisor voltooid is. Het voorleggen van de vertaling aan de domeindeskundigen voor commentaar kan ook inhouden dat nog overgebleven vraagpunten over vertaalkeuzes daar deel van uitmaken. De domeindeskundigen brengen hierbij hun gespecialiseerde kennis in van literatuur en jurisprudentie en van de internationale context op het terrein van de vertaalde wet. Hun expertise vormt zo een aanvulling op de meer algemene juridische specialisatie van de vertalers. Door deze combinatie van kennis en kunde kan de ideale situatie die in de methode Termorshuisen wordt geschetst dicht worden benaderd.

Problematische keuze Ook nadat de domeindeskundigen de vertaling hebben becommentarieerd blijft het mogelijk dat er nog vertaalkeuzes open staan in duidelijk problematische gevallen, waarover men geen overeenstemming heeft kunnen bereiken. Het geval kan zich voordoen dat ten gunste van de mogelijke keuzes aan elkaar gelijkwaardige argumenten zijn aan te voeren. In die gevallen zal de vertaler zelf de keuze moeten bepalen, vergezeld van een bij de vertaling gevoegde toelichting. Het ligt voor de hand om deze onder verwijzing daarnaar bij de tekst van de vertaalde wet op te nemen onder het desbetreffende lemma in de terminologische databank.

In geval dat er geen overeenstemming kan worden bereikt tussen de vertaler, revisor en domeindeskundigen over de gelijkwaardigheid van alternatieven voor vertaling wordt het probleem aan de vertaalcommissie ter beslissing overgedragen. Dit zal pas aan de hand zijn wanneer de vertaling voor het overige gereed is voor publicatie.

Vertaalcommissie en secretariaat

Bij de organisatorische structuur voor het maken van de vertalingen is ervan uitgegaan dat deze eenvoudig en helder moest zijn en dat de kosten zo bescheiden mogelijk moesten blijven. Dit leidde tot de volgende uitwerking. Als opmerking vooraf is het goed te vermelden dat de financiële aspecten in hun algemeenheid in hoofdstuk 6 aan de orde komen.

Vertaalcommissie De centrale organisatie wordt ondergebracht bij een in te stellen vertaalcommissie met een eigen secretariaat. De commissie heeft een organisatorische en coördinerende taak. De commissie behoeft niet meer dan drie tot vijf leden te tellen, bij voorkeur afkomstig van het Ministerie van Justitie en uit de juridische universitaire wereld, de rechterlijke macht (waaronder ook begrepen het Openbaar Ministerie), de advocatuur en het bedrijfsleven. Het verdient sterke aanbeveling dat ook een vertaler deel uitmaakt van de

³⁴ EN NEN 15038 art. 2.10 omschrijft de revisie als het “beoordelen of een vertaling geschikt is voor het overeengekomen doel, de brontekst en de doelttekst met elkaar vergelijken, en correcties aanbevelen.”

³⁵ Hierbij valt te denken aan de advocatuur, de rechterlijke macht en het OM, bedrijfsjuristen, juristen werkzaam bij de overheid en faculteiten rechtsgeleerdheid.

commissie, waarbij kan worden gedacht aan een deskundige afkomstig van het Ministerie van Buitenlandse zaken.

De selectie voor de leden van de vertaalcommissie en hun benoeming wordt voor de eerste maal georganiseerd door de instelling waarbij het secretariaat wordt gevestigd (zie volgende alinea). Dit gebeurt in overleg en in overeenstemming met het Ministerie van Justitie. De vertaalcommissie doet zelf voorstellen voor vervanging en aanvulling van zijn leden; de instemming van het Ministerie is vereist is voordat de feitelijke benoeming plaats vindt.

Secretariaat Het secretariaat van de vertaalcommissie zal bij voorkeur buiten het Ministerie van Justitie worden ondergebracht, waarbij valt te denken aan het Center for International Legal Cooperation (CICL) (www.cilc.nl), of wellicht aan de Academie voor Wetgeving te den Haag (www.academievoorwetgeving.nl). Het bovenstaande schema laat ook al zien dat de vertaalgroep en het secretariaat niet onder het Ministerie van Justitie worden geplaatst. Deze keuze is gebaseerd op de overweging dat de vertalingen door de juridische gemeenschap als deugdelijk en betrouwbaar geaccepteerd moeten worden. Het secretariaat van de vertaalgroep kan om die reden dan ook bij voorkeur onder de hoede worden genomen door een organisatie die directe banden met de verschillende juridische beroepsgroepen en hun organisaties onderhoudt, en die zelf geen bijzonder belang heeft bij het tot stand komen van de vertalingen. Hiervoor zijn de genoemde organisaties (CILC, Academie voor Wetgeving) elk zeer geëigend. Wanneer deze opzet wordt gevolgd kan het Ministerie zich concentreren op de taken die in het bovenstaande schema zijn aangegeven en die hieronder nader worden toegelicht. Daarnaast kan externe onderbrenging van het secretariaat ook aangewezen zijn omdat zo een beslag op de formatieruimte binnen het Ministerie van Justitie vermeden kan worden.

Taken De Vertaalcommissie en het secretariaat zijn belast met algemene organisatie (coördinatie, toezicht, bewaking voortgang, financiële administratie, etc.) van het vertaalwerk, met de selectie en het werven van vertalers, revisoren en domeindeskundigen, met de prioriteitsbepaling van de te maken vertalingen, met geschilbeslechting en met het toekennen van het keurmerk.

Organisatie De vertaalcommissie en het secretariaat hebben de zorg voor de algemene organisatie van het vertaalwerk. Daarbij zal het secretariaat de spil zijn, de leden van de vertaalcommissie hebben vooral een inhoudelijke opdracht. De concrete afbakening in de toedeling van taken aan het secretariaat en de commissieleden wordt in onderling overleg bepaald op basis van de tijdens de voorbereiding van het project ontwikkelde opzet.

De organisatie van het vertaalwerk dient zo te worden opgezet dat zij in staat is om een aantal vaste taken naar behoren te vervullen. Hieronder vallen in ieder geval de zorg voor de bijeenkomsten van de vertaalcommissie en de overige doorlopende contacten tussen de leden van de commissie, het onderhouden van contacten met vertalers, revisoren en domeindeskundigen, bewaking van de voortgang van het maken van de vertalingen, het opstellen van begrotingen en verantwoordingen en het voeren van de financiële administratie, het onderhouden van de contacten met het Ministerie van Justitie die uit het project voortvloeien.

Een eerste taak van de vertaalcommissie zal zijn om een werkplan te ontwikkelen en vast te stellen ter voorbereiding van de start van het vertaalwerk. Hierover vindt zowel met het Ministerie overleg plaats als met de verschillende juridische beroepsorganisaties.

Prioriteitsbepaling vertalingen De Vertaalcommissie en het secretariaat zijn belast met de coördinatie van de prioriteitsbepaling voor het vertaalprogramma. Dit wordt uitgewerkt in het volgende hoofdstuk 7.

Selectie en werving Daarnaast is de commissie belast met de selectie en het werven van vertalers, revisoren en domeindeskundigen. In het bijzonder met het oog op de werving van domeindeskundigen is het van belang dat de commissie langs korte lijnen toegang heeft tot vertegenwoordigers van de verschillende groepen van juristen waaruit dezen afkomstig zullen zijn. Elk van beide genoemde instellingen biedt daartoe de mogelijkheid, hetzij via hun netwerk van contacten, hetzij via hun besturen en/of raden van toezicht. Het commitment van het juridische veld kan zo versterkt worden.

Het opbouwen van een netwerk van vertalers en revisoren waarop een beroep gedaan kan worden voor de vertalingen is van belang. Goede juridische vertalers zijn niet in groten getale beschikbaar. Het belang van de opbouw van een goed netwerk kan ook verder strekken. De uitwisseling van opgedane ervaring bij de vertaling van wetgeving zou op den duur kunnen leiden tot het ontwikkelen van cursussen voor aankomende

juridische vertalers.

Geschilbeslechting Na voltooiing van een vertaling kunnen er nog vertaalkeuzes open staan, waarover de vertaler, de revisor en domeindeskundigen geen overeenstemming hebben bereikt. De vertaalcommissie draagt de verantwoordelijkheid voor het bepalen van de uiteindelijke keuze. Deze keuze met toelichting wordt ook in de terminologische databank opgenomen. De vertaalcommissie kan zich hierin laten bijstaan door externe adviseurs.

Om te voorkomen dat onenigheid over de te maken keuze binnen het vertaalteam tot te grote vertraging leidt wordt in het protocol een tijdslimiet gesteld. Wanneer onderling overleg over de te maken keuze na (bijvoorbeeld) drie weken niet tot een oplossing heeft geleid worden de alternatieven voor de keuze aan de vertaalcommissie voorgelegd, tegelijk met het aanbieden van de verder complete vertaling.

Keurmerk De vertaalcommissie verricht tenslotte de eindbeoordeling van de vertaling. Hierbij kan zij zich door externe adviseurs laten bijstaan, maar uitgangspunt is dat de beoordeling door de commissieleden zelf wordt gerealiseerd. Inroepen van externe expertise blijft in principe beperkt tot die gevallen waarin de inbreng van zeer gespecialiseerde kennis onontbeerlijk is.

In uitzonderlijke gevallen kan zich de noodzaak voordoen dat een vertaling wegens het niet voldoen aan het vereiste niveau aan het vertaalteam wordt geretourneerd. Daarbij worden aanwijzingen gegeven met betrekking tot de vereiste verbeteringen en aanpassingen. Het hiermee gemoeide meerwerk valt onder de oorspronkelijk contractueel vastgelegde aanneemsom voor de vertaling.

De vertaalcommissie draagt er zorg voor dat in de gevallen waarin dat voor de buitenlandse lezer gewenst lijkt een inleidende toelichting wordt gemaakt betreffende de specifiek Nederlandse begrippen en rechtsfiguren die in de wet voorkomen. De vertaalcommissie werft hiervoor een deskundige.

Met haar uiteindelijke positieve beoordeling verleent de vertaalcommissie aan de vertaling het keurmerk van betrouwbaarheid, vereist om tot elektronische publicatie over te kunnen gaan.

Rapportage De vertaalcommissie stelt een jaarrapport op over de verrichtte werkzaamheden. Hierin komen bijvoorbeeld aan de orde de ervaringen bij het maken van de vertalingen, een evaluatie van het functioneren van de website, de controle op de actualisering van reeds op de website opgenomen vertalingen, suggesties voor aanpassingen en voor verbeteringen in het werkproces, en een overzicht van gebleken gemis in de prioriteitstelling voor vertalingen. De rapportage wordt opgesteld tegelijk met de begroting voor het komende jaar. Zij heeft de ondersteunende functie voor de toelichting op de begroting.

Houdbaarheid werkstructuur Voor het welslagen van het vertaalproject is het noodzakelijk dat er binnen niet al te lange tijd een substantiële lijst van wetten op de site beschikbaar is. Ook zal een netwerk van vertalers en revisoren moeten worden opgebouwd, waarop voor toekomstige vertalingen en updates een beroep gedaan kan worden. Om dit te bereiken zal van meet af aan duidelijk moeten zijn hoe op basis van de opgedane ervaringen tussentijdse aanpassing binnen de organisatie worden aangebracht en na hoeveel tijd een algemene evaluatie wordt uitgevoerd. Deze algemene evaluatie na bijvoorbeeld zes jaar kan de vraag bezien of de bestaande organisatie en procedures gehandhaafd kunnen blijven of dat vereenvoudigingen mogelijk zijn.

5. Protocol en kwaliteitskeurmerk

Publicatie van de Engelse tekst van Nederlandse wetgeving op een site van de Nederlandse overheid wekt verwachtingen. Degene die zo'n tekst raadpleegt mag ervan uitgaan dat deze vertaling een getrouwe en betrouwbare weergave is van de officiële, Nederlandse tekst.

De manier waarop de vertalingen tot stand komen moet daartoe de waarborg bieden. Hiertoe is een voorstel geformuleerd voor een vertaalprotocol en een daarmee verbonden procedure voor kwaliteitsborging. In de voorafgaande delen van dit rapport zijn de inhoudelijke uitgangspunten hiervoor uitgewerkt. Waar dat te pas komt wordt naar die passages verwezen.

Een protocol voor kwaliteitsborging

Bij de opstelling voor dit protocol is aansluiting gezocht bij al bestaande richtlijnen voor kwaliteit van vertalingen zoals de Europese Norm Vertaaldiensten en ook bij standaarden zoals die worden aangehouden door bijvoorbeeld de Directie Vertalingen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, door vertaalbureaus en door gespecialiseerde freelance vertalers.

De verplichting voor de vertalers, revisoren en domeindeskundigen om conform het protocol te werken wordt contractueel vastgelegd. Het protocol dient de waarborging van de kwaliteit van een vertaling; het protocol vormt de basis voor het uiteindelijk te verlenen 'keurmerk'.

Bij de opstelling van dit protocol zullen het gebruik van gespecialiseerde vertalers en *feed back* door een vakjurist belangrijke elementen zijn. Daarnaast zullen *good practices* van elders worden opgenomen. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan de gestandaardiseerde vertaalinstrumenten binnen de Europese Commissie, het werk van de Pinyin commissie³⁶, de ervaringen opgedaan met o.a. het Spaans-Nederlands en het Indonesisch-Nederlandse juridische woordenboek, alsmede aan de ervaring van de Directie vertalingen (AVT) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook aan de wijze van omgaan met actualisering en aanvulling van de vertaalde wetsteksten wordt in het protocol de nodige aandacht worden gegeven.

a. Protocol

1. Introductie

De in het Engels vertaalde wetgeving zal worden gepubliceerd op de overheidswebsite voor wetgeving. De betrouwbaarheid van de vertaling moet dus voorop staan.

Dit protocol dient ertoe om deze betrouwbaarheid te verzekeren.

2. Structuur

a. Betrokkenen

Bij het maken van de vertaling zijn betrokken:

- de vertaler
- de revisor
- twee domeindeskundigen,

die tezamen als het vertaalteam worden aangeduid.

b. Tijdens het maken van de vertaling

a. De vertaler werkt bij het maken van de vertaling samen met de revisor en met twee domeindeskundigen. Deze samenwerking betreft in hoofdzaak de keuze voor de beste vertaling van de Nederlandse juridische terminologie en van de Nederlandse juridische uitdrukkingwijzen in het Engels.

³⁶ De Pinyin-commissie is de in 1981 door de Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking ingestelde werkgroep, samengesteld uit juristen en vertalers. De werkgroep heeft het juridisch woorden boek voorbereid: Erp, J.H.M. Van, Nederlandse Rechtsbegrippen Vertaald; Frans, Duits en Engels.

b. De vertaler, de revisor en de domeindeskundigen leggen op hun eerste bijeenkomst in een werkafspraken vast hoe zij in overeenstemming met dit protocol hun samenwerking gestalte zullen geven.

c. De gemaakte werkafspraken worden aan de vertaalcommissie voorgelegd, die hem na eventuele in overleg met vertaler, revisor en domeindeskundigen vastgestelde wijzigingen binnen drie weken na ontvangst vaststellen.

Mocht definitieve goedkeuring binnen deze termijn door nog onopgeloste verschillen van inzicht niet mogelijk blijken, dan start het vertaalproces op basis van de oorspronkelijk voorgelegde werkafspraken.

c. Geschilbeslechting en verlenen keurmerk

a. Wanneer de vertaling gereed is wordt deze voorgelegd aan de vertaalcommissie.

b. De vertaalcommissie beslist over de onopgeloste geschilpunten tussen de vertaler en de deskundigen.

c. De vertaalcommissie verleent tenslotte als keurmerk zijn goedkeuring aan de vertaling. Met dit keurmerk wordt verklaard dat de vertaling aan de eisen voldoet die voor publicatie op de website zijn gesteld.

3. Contact vertaler, revisor en domeindeskundigen

a. Binnen twee weken na het verkrijgen van de vertaalopdracht neemt de vertaler contact op met de revisor en de domeindeskundigen om nadere afspraken te maken over de samenwerking.

b. Hierbij is het uitgangspunt dat er minimaal een startbijeenkomst en een afsluitende bijeenkomst wordt gehouden.

De startbijeenkomst dient binnen een maand na het begin van het vertaalproces te worden gehouden. In onderling overleg wordt bepaald of er tussentijdse bijeenkomsten nodig zijn.

De agenda voor de bijeenkomsten wordt in onderling overleg bepaald; de vertaalcommissie kan agendapunten ter bespreking inbrengen.

De vertaler, de revisor en de domeindeskundigen kunnen leden van de vertaalcommissie uitnodigen om aan hun bijeenkomst deel te nemen.

c. Tussentijds wordt het contact via e-mail en/of per post onderhouden.

d. De vertaler houdt een verslag bij van de voortgang van het vertaalproces en van de gemaakte afspraken in het e-mail verkeer met revisor en de domeindeskundigen en van de gehouden bijeenkomsten.

De vertaalcommissie heeft op haar verzoek tussentijds inzage van dit verslag.

e. De vertaalcommissie kan na kennisgeving van het voortgangsverslag de vertaler en de domeindeskundigen tezamen uitnodigen ter bespreking van de onderwerpen die voor de vertaalcommissie in verband met de goede voortgang van het vertaalproces aanleiding gaven voor deze uitnodiging.

4. Uitgangspunten bij het maken van de vertaling

a. Bij het maken van de vertaling wordt rekening gehouden met het te verwachten lezerspubliek. Dit zal afkomstig zijn uit het bedrijfsleven, de rechtspraktijk, uit de overheidsinstellingen en uit het onderwijs. Het lezerspubliek zal naar mag worden aangenomen in meerderheid afkomstig zijn uit andere taalgebieden en uit andere rechtssystemen dan het Angelsaksische. Bij de vertaling worden de uitgangspunten aangehouden, die in de Aanwijzingen voor de regelgeving zijn geformuleerd voor de Nederlandse wet- en regelgeving. Ook de *Joint Practical Guide for persons involved in the drafting of legislation within the Community institutions* is hier van belang.³⁷

b. Bij de vertaling kunnen de termen uit het Engelse recht alleen worden gebruikt wanneer dat zonder dreiging van misverstand omtrent de juiste betekenis van de Nederlandse tekst kan worden gedaan; anders

³⁷ <http://eur-lex.europa.eu/en/techleg/pdf/en.pdf>

wordt een vertaling gekozen die *de betekenis van de Nederlandse term in diens context het meest recht doet*; tussen haakjes kan dan eventueel de naastliggende term uit het Engelse recht worden vermeld .

c. Van bestaande glossaria zal worden afgeweken in gevallen waar betere vertaling mogelijk is, maar in het algemeen wordt aangesloten bij Nederlandse bronnen voor vertaling van juridische terminologie in het Engels (zoals de lijst van de commissie van de Nederlandse vereniging voor rechtsvergelijking, de PINYIN-commissie, Nederlandse rechtstermen vertaald (voornamelijk personen- en familierecht) en juridische woordenboeken Nederlands-Engels zoals van van den End of de al wat oudere Jansonius.

d. Bij de keuze voor vertaling van het Nederlands naar het Engels van rechtstermen en benamingen van instellingen wordt *waar mogelijk* aangesloten

- bij de gebruikte terminologie in Europese regelgeving waarop Nederlandse wetgeving is gebaseerd of waar deze uit voortvloeit,
- bij de gebruikte vertalingen in de jurisprudentie van het Europese Hof en
- bij het glossarium op de site van de Europese Unie (IATE -rekening houdend met de relatieve betrouwbaarheid van de daar gegeven oplossingen)
- gemaakte keuzes bij de vertaling van wetten van andere landen in het Engels, zoals bijv. de Engelse vertaling van de Code Civil of het BGB.

e. Om de internationale herkenbaarheid te verhogen zal in enkele gevallen de keuze gemaakt moeten worden om -op zich twijfelachtige- vertalingen voor de benaming van Nederlandse instellingen die voorkomen in de Europese regelgeving of in de jurisprudentie van het Europese Hof toch te volgen.

f. Een overzicht van de door de vertaler en de domeindeskundigen in specifieke gevallen gezamenlijk bepaalde vertalingen van Nederlandse rechtstermen en uitdrukkingwijzen wordt als Bijlage bij de voltooide vertaling gevoegd. De reden voor de gemaakte keuze wordt bij de afzonderlijke lemmata toegelicht en met voorbeelden verduidelijkt. De gemaakte keuzes worden als lemmata in de terminologische databank opgenomen volgens het in Bijlage 7 gegeven model.

5. Beoordeling door domeindeskundigen, geschillen

a. De vertaler legt de vertaalde wet ter beoordeling aan de domeindeskundigen voor. In de meeste gevallen zal dit de vertaalde tekst van de gehele wet zijn. Wanneer er de voorkeur aan wordt gegeven om dit in gedeelten te doen, maakt dit deel uit van de werkafpraak die vertaler en domeindeskundigen maken.

b. De domeindeskundigen baseren hun beoordeling op dezelfde uitgangspunten als hierboven voor het maken van de vertaling zijn gegeven.

c. De domeindeskundigen zenden de becommentarieerde tekst binnen redelijke termijn terug; ingeval het een deel van de volledige te vertalen tekst betreft, zenden zij de becommentarieerde tekst in principe binnen twee weken terug, opdat de vertaler daarmee rekening kan houden bij de verdere voortgang van het vertaalwerk en opdat er niet teveel vertraging ontstaat.

d. Bij verschil van mening tussen vertaler en deskundigen over de keuze voor een bepaalde vertaling volgt overleg; komt men er binnen redelijke termijn niet uit (te denken valt aan drie weken) dan worden beide alternatieven in de uiteindelijke vertaling opgenomen en aangeboden aan de vertaalcommissie; voor de commissie de vertaling goedkeurt bepaalt zij welke van de voorgelegde vertalingen in de uiteindelijke tekst wordt opgenomen.

6. Goedkeuring en verlenen keurmerk

a. Nadat de voorgelegde geschilpunten zijn beslist keurt de vertaalcommissie de vertaling goed. Deze goedkeuring houdt in dat de vertaling voldoet aan de eisen van betrouwbaarheid en duidelijkheid die voor publicatie vereist zijn, blijkend uit de vaststelling dat bij het maken van de vertaling aan dit protocol en de

daarin genoemde procedures en uitgangspunten is voldaan.

b. Deze goedkeuring geldt als een keurmerk, waarvan op de website melding wordt gemaakt en waaraan bij gebruik door derden van deze vertaling kan worden gerefereerd, binnen de beperkingen zoals die in de disclaimer bij de website zijn opgenomen.

7. Elektronische publicatie

De tekst van de vertaalde wet met de daarbij tot stand gekomen aanvullingen voor de terminologische database wordt aan de vertaalcommissie aangeboden in het format zoals dat door de redactie van de website wetten.overheid.nl wordt vereist. De vertaalcommissie draagt er zorg voor dat deze eisen aan de vertaler bekend zijn.

8. Verslaglegging en verantwoording

Bij de vertaling wordt een verslag gevoegd volgens het bij dit protocol behorende formulier (zie Bijlage 7) dat tevens als verantwoording voor het maken van de vertaling geldt.

6. Publicatie op internet, copyright, Bekendmakingswet

a. Publicatie op het internet

Kosteloze beschikbaarheid vertalingen De Nederlandse wetgeving kan kosteloos via het internet worden geraadpleegd. Hiertoe is de website wetten.overheid.nl in het leven geroepen. De gegroeide praktijk wordt met de wijziging van de Bekendmakingswet in 2009 bevestigd.³⁸ De gedrukte uitgave van diezelfde teksten wordt verder aan de private uitgeverijen overgelaten. Getuige de ook nu al met elkaar concurrerende uitgaven van de teksten van wetgeving is daar een goede markt voor, die kennelijk niet onder de vrije elektronische beschikbaarheid te lijden heeft.

De technische eisen die gesteld worden in verband met verwerking van de vertaalde teksten bij publicatie op de website worden door de redactie van de website wetten.overheid.nl opgesteld. De vertaalcommissie draagt er zorg voor dat deze eisen aan de vertalers bekend zijn en zij ziet erop toe dat aan deze eisen -volgens protocol- wordt voldaan. Zo mogelijk wordt door de redactie van de website een format voor de opmaak ter beschikking gesteld. De Nederlandstalige website kan worden aangevuld met een Engelstalige, waarop de van het keurmerk voorziene vertaalde wetten worden gepubliceerd.

Publicatie op de centrale website hoeft overigens parallelle publicatie op een andere overheidssite niet in de weg te staan, wanneer daartoe om praktische redenen aanleiding is. Doorverwijzing door middel van een hyperlink naar de centrale site verdient echter de voorkeur, om te voorkomen dat er verschillen tussen de gepubliceerde teksten ontstaan.

Regelgeving Deze gang van zaken kan worden bevestigd door aanpassing van de Aanwijzingen voor de regelgeving. Te denken valt aan een artikel 308a van de volgende strekking: De opstelling van de Engelse tekst van een wet of uitvoeringsregeling ter publicatie op het in artikel 10a Bekendmakingswet bedoelde elektronisch medium geschiedt door of onder verantwoordelijkheid van de Directie Wetgeving van het Ministerie van Justitie. Het verdient overweging om ook de Bekendmakingswet met een artikel betreffende de vertaling in het Engels van Nederlandse wet- en regelgeving uit te breiden. In dit artikel zou kunnen worden bepaald dat de verschillende departementen verantwoordelijk zijn voor vertaling van onder hun departement vallende wet- en regelgeving en dat deze vertalingen worden gemaakt binnen de vertaalstructuur die ten behoeve van het Engelstalige onderdeel van wetten.overheid.nl in het leven is geroepen.³⁹

Terminologische databank Op de website wordt naast de vertaalde wet- en regelgeving ook de terminologische databank gepubliceerd. Het is nader te bepalen of deze op een afzonderlijk onderdeel van de website zal worden ondergebracht. Voor de wijze van publicatie kan worden aangesloten bij de opzet van de site <http://iate.europa.eu/> van de Europese Unie.⁴⁰

Disclaimer Het door de vertaalcommissie verleende keurmerk verzekert de redactie van de website dat de daarin opgenomen vertalingen adequaat en betrouwbaar zijn. Hierop moet ook de gebruiker kunnen vertrouwen, wat echter niet tevens inhoudt dat de Engelse vertaling aan de officiële Nederlandse tekst gelijkgesteld kan worden. Het is bij instellingen die Nederlandse wetgeving in vertaling op hun website opnemen gebruikelijk om met betrekking tot het gebruik van de Engelse teksten een disclaimer op te nemen.⁴¹ Een dergelijke disclaimer zou ook voor de website ontwikkeld moeten worden.

³⁸ Wet elektronische bekendmaking (TK31084:2): Aan de Bekendmakingswet wordt toegevoegd Artikel 10a

- 1. De teksten van wetten, algemene maatregelen van bestuur en vanwege het Rijk anders dan bij wet of algemene maatregel van bestuur vastgestelde algemeen verbindende voorschriften zijn in geconsolideerde vorm voor een ieder beschikbaar door middel van een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen algemeen toegankelijk elektronisch medium.

- 2. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen categorieën van algemeen verbindende voorschriften worden aangewezen, waarop het eerste lid niet van toepassing is.

- 3. Een geconsolideerde tekst van een regeling die op grond van het eerste lid beschikbaar is gesteld, blijft beschikbaar indien de regeling na de beschikbaarstelling is gewijzigd of ingetrokken.

³⁹ Zie hierna, hoofdstuk 7, onder: b. kosten.

⁴⁰ Zie hiervoor, hoofdstuk 4, paragraaf b. terminologische databank.

⁴¹ Enkele voorbeelden zijn opgenomen in Bijlage 7 – Disclaimers, p. 57

b. Copyright

Copyright op bestaande vertalingen Voor een deel is de reeds vertaalde wetgeving binnen het bereik van de Nederlandse centrale overheid tot stand gekomen. Het merendeel van de vertaalde wetten die binnen de verschillende departementen in de loop van de tijd zijn vertaald, meestal door het Vertaalebureau van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, is niet openbaar toegankelijk. Hiernaast is een aantal wetten in commerciële publicaties verkrijgbaar. Incidenteel zijn vertalingen gemaakt bij advocatenkantoren voor intern gebruik.

Copyright bij de overheid Het copyright op de commerciële Engelse vertalingen bij de uitgevers, bij de overheid is het beheer van het copyright op de vertaalde teksten ondergebracht bij de Directie Vertalingen (AVT) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Binnen de Rijksoverheid maakt deze afdeling doorgaans in opdracht van één van de departementen vertalingen van Nederlandse wetten (en regelingen). De kosten hiervoor worden bij de opdrachtgever in rekening gebracht.

In de klankbordgroep van dit project (zie Bijlage 1) is de kwestie van het copyright aan de orde geweest. Er is een verschil tussen het copyright dat bij de commerciële uitgevers berust en het copyright bij de overheid. Dit verschil zit hem niet in de tekst van de Engelse vertaling als zodanig. In geen van beide gevallen is de vertaalde wetstekst een 'geautoriseerde' of 'officiële' vertaling van de Nederlandse tekst. Het bij de overheid berustende copyright beschermt tegen ongeautoriseerde of vrije overname van de tekst voor commercieel gebruik. In de praktijk is het vertrouwen dat het copyright op zich voldoende bescherming biedt tegen ongecontroleerd gebruik door derden blijkbaar niet sterk genoeg aanwezig. Openbaarmaking van de vertaalde wetten (in druk of elektronisch) is achterwege gebleven, de vertalingen zijn alleen beperkt toegankelijk binnen de overheidsorganisatie. Dit heeft het ongewenste effect dat de teksten ook voor niet-commercieel gebruik ontoegankelijk blijven. Over de hier gevolgde strategie zegt Zimmerman⁴²:

“copyright owners recognize, whether or not they admit it, that traditional copyright law is simply not up to the job we have tried to assign it in cyberspace. In fact, copyright owners in reality do not rely on copyright to protect themselves there, except in purely incidental ways. Instead, they use one of four strategies in distributing their content – the strategies of the Naysayer, the Locksmith, the Subverter and the Explorer. The Naysayers try to avoid problems by staying away from on line distribution altogether; the Locksmiths shroud their works in digital rights management systems and restrictive contracts; the Subverters find ways to bend the rules of copyright to limit their effect, often in ways that the statute's drafters could never have anticipated; and the Explorers push copyright aside altogether in favour of developing their own creative forms of distribution. The Naysayer strategy has already amply been shown to be a failure.”

Te beschermen doel Met de vrij toegankelijke publicatie van de oorspronkelijke Nederlandstalige wetgeving is een ander doel dan de bescherming van het copyright vooropgesteld: de vrije toegang tot kennisneming van de wetten van het land. In deze verkenning is eerder al aan de orde geweest dat dezelfde overweging moet gelden voor elektronische publicatie van de Engelse vertalingen. Zoals ook al eerder in deze verkenning is opgemerkt wijst de Nederlandse praktijk uit dat de vrije elektronische toegankelijkheid en de commerciële publicatie in gedrukte vorm elkaar geenszins uitsluiten. De zorg van de overheid voor de vrije beschikbaarheid van de tekst van wet en regelgeving wordt door de elektronische publicatie geëffectueerd, de gedrukte uitgaven zijn hier een aanvulling op, zij voorzien in een behoefte aan de vorm waarin de tekst voorhanden is in relatie tot het gebruik daarvan.

Copyright commerciële uitgevers Voor de commerciële uitgeverij ligt het zwaartepunt van bescherming van het copyright bij de financiële kant van de zaak. In de categorieën van Zimmerman volgen zij doorgaans de strategie van de 'Locksmith' of van de 'Subverter' waar het op elektronische publicaties aan komt. Maar ook hier is het effect beperkt, er worden altijd wel wegen gevonden om de opgeworpen barrières te omzeilen. En evenmin is er hier een verschil met wat bij het copyright van de overheid werd opgemerkt voor wat betreft de aanvullende functie van de gedrukte publicaties.

Consequenties voor het vertaalproject Voor het welslagen van de voorgestelde elektronische publicatie van Nederlandse wet- en regelgeving zal hetzelfde standpunt moeten worden ingenomen als met betrekking tot de Nederlandstalige wet en regelgeving. Dit standpunt zal binnen afzienbare tijd zijn neerslag krijgen in

⁴² Zimmerman, samenvatting

artikel 10a Bekendmakingswet.⁴³

Overheid Het copyright op de in het Engels vertaalde wetgeving binnen de Rijksoverheid en in het algemeen binnen de publieke sfeer komt toe aan de overheid als zodanig, niet aan het onderdeel waaraan het beheer van dat recht is toevertrouwd. Deze vertaalde wet- en regelgeving kan daarom zonder grote problemen beschikbaar komen voor elektronische publicatie, na actualisering en revisie in verband met toekenning van het keurmerk.

Commerciële uitgevers Voor de aanwezige teksten bij commerciële uitgevers, gedrukt of in elektronische vorm, ligt de situatie anders. Er lijken zich drie mogelijkheden aan te dienen.

De aantrekkelijkste is dat deze teksten om niet worden vrijgegeven voor elektronische publicatie, die na actualisering en revisie in verband met toekenning van het keurmerk kan volgen. Met deze overdracht gaat ook de zorg voor de regelmatige actualisering van de vertaalde tekst over.

De tweede mogelijkheid is dat de bestaande vertalingen tegen een te onderhandelen vergoeding worden overgedragen. Voor het overige zijn de gevolgen dezelfde als bij de beschikbaarstelling om niet.

Voor wat betreft de publicatie in gedrukte vorm van de elektronisch beschikbare en geautoriseerde vertalingen kan dezelfde lijn worden aangehouden als bij de Nederlandstalige wetgeving.

Voor de volledigheid moet ook worden gewezen op de mogelijkheid dat er geen overeenstemming wordt bereikt, maar er is hier geen directe aanleiding om nader op die situatie in te gaan.

c. Bekendmakingswet

In de Bekendmakingswet wordt de elektronische bekendmaking van de Nederlandse wetgeving geregeld. Wanneer de Engelstalige website naar behoren functioneert zou overwogen kunnen worden om dit gegeven door middel van een aanvulling van de Bekendmakingswet te bestendigen. Het zou dan gaan om het al eerder genoemde punt van aanvulling met een artikel 10b. Daarin zou de verplichting kunnen worden opgenomen om zorg te dragen voor publicatie en actualisering van de Engelse tekst. Hiermee samenhangend zou aandacht gegeven moeten worden aan de kostenverdeling voor de te maken vertalingen. Het ligt voor de hand dat de kosten voor vertaling worden gedragen door de verschillende departementen waarvan de betreffende wetgeving afkomstig is.

⁴³ Het wetsontwerp Elektronische Bekendmaking (TK 31 084) zal naar verwachting voor het begin van 2009 het Staatsblad bereiken.

7. Prioriteitsstelling vertalingen, kosten

In dit afsluitende hoofdstuk komen de prioriteitsstelling voor het vertaalprogramma aan de orde. In de tweede paragraaf worden enkele opmerkingen gemaakt en mogelijkheden bezien met betrekking tot de verdeling van kosten van het project.

a. Prioriteitsstelling vertalingen

Een eerste vereiste bij de opbouw van een bestand van in het Engels vertaalde Nederlandse wetgeving is een zorgvuldige inzet van de beschikbare vertaalcapaciteit. Bij de beslissing over deze inzet dient met een drietal centrale factoren rekening te worden gehouden, te weten:

- de bruikbaarheid van de website voor het beoogde publiek,
- de reeds aanwezige vertaalde wetgeving en
- de gebleken behoefte aan vertaalde wetgeving

De prioriteitstelling behoort zoals al eerder is aangegeven tot de taak van de vertaalcommissie.

Bruikbaarheid van de website Wanneer de website 'in de lucht' komt moet er bij voorkeur een reeks van vertaalde wetten op worden aangeboden van een behoorlijke omvang en op verschillende rechtsgebieden. Vervolgens kan het bestand met nieuwe vertalingen worden uitgebreid. Met een behoorlijke omvang en dekking van de verschillende interesses van de aangeboden wetgeving wordt het raadplegen van de site gestimuleerd. Zo kan de website vanaf de start een duidelijke plaats krijgen op de lijst van *bookmarks* van gebruikers. Regelmatig gebruik is ook een belangrijk selectie criterium voor de verschillende zoekmachines op het internet.

Reeds aanwezige vertaalde wetgeving Met het oog op een per definitie niet oneindige vertaalcapaciteit ligt het voor de hand om een begin te maken door bestaande vertalingen te actualiseren. Een overzicht van de door ons opgespoorde aanwezige vertalingen van Nederlandse wetgeving is opgenomen in Bijlage 5. Het aardige is dat de behoefte aan vertaling van deze wetgeving reeds blijkt uit het gegeven dat zij vertaald is. De nazorg van de regelmatige actualisering is in veel gevallen echter achterwege gebleven. We stuiten hier op een feitelijk gevolg van het ontbreken van een staande structuur voor het maken en bijhouden van vertalingen van wetgeving. Doorgaans moeten behoorlijke drempels genomen worden voordat een vertaling waaraan behoefte wordt gevoeld ook werkelijk wordt gemaakt. Dikwijls zijn de financiële drempels daarbij niet de minst belangrijke. Is de vertaling eenmaal gemaakt, dan is in een doorlopende budget voor actualisering meestal niet voorzien. Het gevolg is dat het bij de vertaling blijft van de wet zoals die op het moment van eerste vertaling luidde.

Door met de actualisering van reeds voorhanden vertaalde wetten te beginnen ontstaat bij de start bovendien een goede gelegenheid om een substantieel begin te maken met de harmonisatie van de vertaling van juridische begrippen en zinswendingen. De opbouw van een terminologische databank (zie paragraaf 6) kan dan in een vroeg stadium worden gerealiseerd, zodat die bij latere vertalingen van dienst kan zijn.

Gebleken behoefte aan vertaalde wetgeving Bij de voorbereiding van dit proefproject is een eerste verkenning uitgevoerd naar bestaande behoeften aan vertaalde Nederlandse wetgeving. In hoofdstuk 2 is de verkenning van behoeften aan vertaalde wetgeving omstandig aan de orde geweest. De resultaten van deze verkenning zijn in Bijlage 5 opgenomen.

Hiernaast is in Bijlage 6 een overzicht opgenomen van websites met vertaalde wetgeving in het buitenland. Deze websites kunnen een indicatie geven van de behoefte aan vertaling van wetgeving op de verschillende juridische terreinen. Analyse van de beschikbare vertalingen in andere (niet-Engelstalige) landen kan ook duidelijk maken waar in de aanwezige Nederlandse vertaalde wetgeving de lacunes zitten.

Sectoren Bij het bepalen van de prioriteiten wordt rekening gehouden met de verschillende behoeften aan vertaling bij de onderscheiden sectoren: overheid, rechterlijke macht, OM, advocatuur, bedrijfsleven, onderwijs. Het zal zelden mogelijk zijn om keuzes te maken waar alle sectoren gelijkelijk mee gediend zijn. Binnen de grenzen die de financiële mogelijkheden stellen zullen keuzes gemaakt moeten worden. De vertaalcommissie zal hier al doende de criteria voor moeten ontwikkelen.

Wetten en uitvoeringsregelingen Bij de prioriteitsbepaling kan de vraag aan de orde komen of vertaling van de wet alleen voldoende is. Het kan zijn dat vertaling van aan de wet verbonden uitvoeringsregelingen zoals algemene maatregelen van bestuur e.d. noodzakelijk wordt bevonden om de juridische informatie op het

vereiste niveau te kunnen aanbieden. In die gevallen wordt de nadere regelgeving ook in het vertaalprogramma opgenomen.

Aanvullingen De website met vertaalde wet en regelgeving zal in de loop van de tijd door aanvullingen steeds beter aansluiten bij de bestaande behoeften. Die behoeften zijn echter niet statisch, in de loop van de tijd zal er aan vertaling van nog ontbrekende wet- of regelgeving behoefte kunnen ontstaan. Wanneer aan deze behoefte op korte termijn moet worden voldaan mag worden verwacht dat er ook op korte termijn een eigen vertaling wordt gemaakt. Wanneer dit binnen de Rijksoverheid gebeurt ligt het voor de hand dat de tekst, eenmaal gereed, bij de vertaalcommissie wordt aangemeld ter verkrijging van het keurmerk om zo op de website te kunnen worden geplaatst.

Voor dergelijke vertalingen die buiten de overheid tot stand komen zou dezelfde mogelijkheid moeten worden geboden. De vertaalcommissie kan een actief beleid ontwikkelen om te stimuleren dat die ook wordt benut. Het voordeel naast de algemene toegankelijkheid is dat de zorg voor de actualisering van de vertaling overgaat naar de vertaalcommissie/website redactie.

b. Kosten

Voor een project als dit moeten kosten worden gemaakt. Dit is niet bijzonder. Om een Nederlandse beeldspraak te gebruiken: wanneer een brug naar de overkant noodzakelijk wordt geacht moeten er kosten worden gemaakt om haar te bouwen en te onderhouden.

Projectbegroting Op basis van deze verkenning zal de volgende stap moeten zijn om een gedetailleerder uitwerking van de voorgestelde opzet te maken. De uitwerking betreft dan de organisatorische opzet en de daarmee samenhangende personele en operationele kosten, een werkprogramma en (eerste) prioriteitsbepaling.

Startfase Wanneer het voorstel om te beginnen met de actualisering en revisie van bestaande vertalingen wordt gevolgd zal daarvoor als start-fase een afzonderlijk, eenmalig bedrag op de begroting moeten worden opgenomen. Actualisering van de bestaande vertalingen en homogenisering overeenkomstig het protocol levert meteen een behoorlijk overzicht op van wetgeving die voor vertaling in aanmerking komt. Hiernaast zijn aanvankelijk nog kosten te maken voor aanvulling met vertalingen van de gebleken lacunes in het vertaalde materiaal. Dit betekent dat de kosten die op den duur gemaakt worden in belangrijke mate worden gevormd door de noodzakelijke actualisering. Na een aanvankelijke investering mag worden verwacht dat de kosten bij de voorgestelde aanpak overzienbaar zullen blijven.

Jaarbegroting Na deze aanloop kan de normale jaarbegroting worden gebaseerd op de doorlopende apparaatskosten, de doorlopende kosten voor actualisering, en de kosten voor uitvoering van het vertaalprogramma dat uit de prioriteitsbepaling voortvloeit.

Kostenverdeling Binnen de voorgestelde organisatorische opzet ligt het voor de hand dat de kosten niet alleen op de begroting van het Ministerie van Justitie drukken. Rekening houdend met het belang van velen bij de beschikbaarheid van vertaalde wetgeving ligt het in de rede dat de kosten voor vertaling en actualisering ten laste komen van de verschillende vakdepartementen voor hun wet- en regelgeving. Dit is overigens niet nieuw, ook nu al wordt wetgeving door departementen op eigen kosten vertaald. De te maken kosten voor actualisering zijn dan wat erbij komt. In feite zullen dat in de meeste gevallen de kosten zijn voor het vertalen van enkele artikelen die wijziging in een reeds vertaalde wet brengen.

Bijdragen in natura De juridische gemeenschap in al haar geledingen heeft bij de voorbereiding van deze verkenning een duidelijk beeld geschetst van de bestaande behoefte aan vertaalde wet- en regelgeving. In de voorgestelde opzet voor het maken van de vertalingen wordt bewust gestreefd naar een hechte relatie met de verschillende sectoren van de juridische gemeenschap. De bijdragen die aan het vertalen van de wetgeving worden geleverd door de leden van de vertaalcommissie, domeindeskundigen en externe experts worden in deze opzet als bijdrage in natura verleend. Dit vereist wel dat er een actief beleid wordt ontwikkeld om de betrokkenheid van het juridische veld levend te houden.⁴⁴

⁴⁴ Vergoeding van gemaakte kosten (reiskosten e.d.) spreekt voor zichzelf; een budget voor waarderingsactiviteiten (bijvoorbeeld een jaarlijks diner) zou ook op zijn plaats zijn.

8. Samenvatting, hoe verder?

a. Samenvatting

Op initiatief van het Center for International Legal Cooperation (CILC) heeft een groep geïnteresseerden de opzet van dit project voorbereid. De leden van de klankbordgroep waren afkomstig uit het bedrijfsleven, de advocatuur, de centrale overheid en het juridisch onderwijs. In de klankbordgroep is een eerste verkenning gedaan van de behoefte aan vertaalde Nederlandse wetgeving.

Veel van de Nederlandse wetgeving is gedurende de afgelopen 25 jaar vernieuwd en aangepast aan de actuele juridische 'state of the art', nationaal en vaak ook internationaal. In de Nederlandse wetgeving zijn dikwijls oplossingen gevonden voor juridische problemen die ook internationaal een voorbeeldfunctie kunnen vervullen. De gemoderniseerde Nederlandse wetgeving kan door vertaling een krachtiger rol spelen in de rechtsontwikkeling binnen de EU en binnen andere internationale settings (bijv. in ontwikkelingsrelaties of bij internationale organen). In contacten met de andere EU-lidstaten, in contacten op het niveau van de EU zelf en in overige contacten met andere delen van de wereld komen het Nederlands recht en de juridische oplossingen voor problemen die in Nederland zijn ontwikkeld vaak aan de orde. Doorgaans gebeurt dat zonder dat een betrouwbare vertaling van de feitelijke wettekst beschikbaar is, waardoor een illustratie vaak beperkt moet blijven tot over dat onderwerp geschreven artikelen.

In het juridisch onderwijs bestaat ook een duidelijke behoefte aan vertaalde wetgeving. Aan de Nederlandse faculteiten volgen jaarlijks omstreeks de 850 buitenlandse studenten een van de bachelor- of masterprogramma's. In toenemende mate werken buitenlandse promovendi (Europa, Azië, Afrika vooral, vaak in het kader van de ontwikkelingssamenwerking) aan Nederlandse juridische faculteiten, waarbij het Nederlandse recht in rechtsvergelijkende zin vaak deel uit maakt van het onderzoek. Aan de juridische faculteiten zijn naar schatting zo'n 50 buitenlandse promovendi werkzaam.

Een belangrijk aantal *Nederlandse* studenten studeert (deels) in het buitenland. Voor deze studenten is het van belang om voor het schrijven van (rechtsvergelijkende) werkstukken te kunnen beschikken over betrouwbare vertalingen van Nederlandse wetgeving.

Nederlandse bedrijven en organisaties dienen voor hun zakelijke, economische, wetenschappelijke en bestuurlijke contacten de beschikking te hebben over voor hen relevante Nederlandse wetgeving. Datzelfde geldt voor internationale en buitenlandse bedrijven die in Nederland gevestigd zijn of aanzienlijke belangen hebben.

De rechtspraak is nauw met alle bovengenoemde gebieden verbonden. In welke praktijk de wetgeving ook wordt gebruikt, het begrip van de reikwijdte van de wetgeving blijft onvolledig zonder de daarbij ontwikkelde jurisprudentie.

Het project is gebaseerd op de volgende uitgangspunten: de vertaalde Nederlandse wetgeving dient algemeen toegankelijk te zijn, de vertaalde wetgeving dient zoveel mogelijk de actuele, geldende tekst van de Nederlandse wet weer te geven en tenslotte dient de vertaalde wetgeving een betrouwbare weergave te zijn van de Nederlandse tekst. Er wordt gekozen voor vertaling naar het Engels.

Niet in alle gevallen kan bij de vertaling een vrije keus gemaakt worden. In die gevallen waarin er sprake is van een standaardformulering binnen de Europese Unie of in verdragen zal die moeten worden overgenomen. De Nederlandse wetgeving wordt in toenemende mate beïnvloed door internationale regelgeving. Europese richtlijnen met hun specifieke terminologie werken door in de Nederlandse wetgeving, met de ontwikkelingen binnen het internationale handels- en financiële verkeer worden nieuwe begrippen in het Nederlandse recht geïntroduceerd. Bij de keuze voor de vertaling van een term is het in het algemeen van belang om waar mogelijk aan te sluiten bij elders of eerder gemaakte keuzes die al een zeker ingang hebben gevonden in het internationale verkeer.

In de loop van het project werd steeds duidelijker dat het ontwikkelen van een lijst van standaard-vertalingen van juridische termen een onmisbaar bijproduct vormt van het tot stand komen van vertaalde Nederlandse wetgeving. Zo'n Nederlandse lijst ontbreekt nu. Vertalers werken met de juridische Nederlands-Engels woordenboeken en met eigen lijsten. Het ontbreken van een 'standaard'-vertaling leidt ertoe dat er geen overeenstemming bestaat tussen de verschillende vertalingen. Het streven naar een terminologische databank sluit nauw aan op de notitie van de voorzitter van de raad van de Europese Unie, waarin wordt opgemerkt dat "the European Union could encourage networking of terminological databases and conduct a survey with a

view to establishing a precise picture of all measures implemented in Europe by the Member States, regions and universities. In the short term, IATE, the inter institutional database, should be brought closer in line with the needs of users.”

Tenslotte heeft de terminologische databank een eigen functie voor het vertalen van wetgeving. Aan het vertaalproject zal door een wisselend aantal vertalers worden gewerkt. De terminologische databank wordt mede opgesteld om zo een open uitwisseling van opgedane ervaringen en gemaakte keuzes binnen dit netwerk van vertalers te faciliteren. Het praktische probleem van belemmeringen van gegevensuitwisseling tussen verschillende vertaalprogramma's wordt zo ondervangen.

De ervaringen die bij de pilot van het maken van de vertaling van de Awb zijn opgedaan wezen uit dat de aanvankelijke opzet vereenvoudigd kan worden zonder de handhaving van de kwaliteit door een Raad van Toezicht geweld aan te doen. De centrale organisatie wordt ondergebracht bij een in te stellen vertaalcommissie met een eigen secretariaat. De commissie heeft een organisatorische en coördinerende taak. De voornaamste taken van de vertaalcommissie betreffen de prioriteitsbepaling voor de te maken vertalingen, de selectie en werving van vertalers, revisoren en domeindeskundigen, de geschilbeslechting bij resterende verschillen in opvatting over de optimale vertaling van een begrip of zinswending, het verlenen van het Keurmerk aan een vertaling, waarmee hij op de website kan worden geplaatst, en ten slotte de regelmatige Rapportage over de werkzaamheden.

Bij de vertalingen is bij voorkeur een *native speaker* betrokken. De vertalingen worden in overeenstemming met de EN NEN Vertaaldiensten gemaakt door een vertaler en een revisor, de vertaling wordt becommentarieerd door twee domeindeskundigen.

Bij publicatie van de Engelse tekst van Nederlandse wetgeving op een site van de Nederlandse overheid moet de gebruiker ervan uit kunnen gaan dat deze vertaling een getrouwe en betrouwbare weergave is van de officiële, Nederlandse tekst.

De manier waarop de vertalingen tot stand komen moet daartoe de waarborg bieden. Hiertoe is een voorstel geformuleerd voor een vertaal-protocol en een daarmee verbonden procedure voor kwaliteitsborging.

Bij de opstelling voor dit protocol is aansluiting gezocht bij al bestaande richtlijnen voor kwaliteit van vertalingen zoals de Europese Norm Vertaaldiensten en ook bij standaarden zoals die worden aangehouden door bijvoorbeeld de Directie Vertalingen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, door vertaalbureaus en door gespecialiseerde freelance vertalers.

De verplichting voor de vertalers, revisoren en domeindeskundigen om conform het protocol te werken wordt contractueel vastgelegd. Het protocol dient de waarborging van de kwaliteit van een vertaling; het protocol vormt de basis voor het uiteindelijk te verlenen ‘keurmerk’.

Voor het welslagen van de voorgestelde elektronische publicatie van Nederlandse wet- en regelgeving zal in verband met het copyright en de relatie tot commerciële tekstuitgaven een overeenkomstig standpunt moeten worden ingenomen als met betrekking tot de Nederlandstalige wet en regelgeving.

b. Hoe verder

In deze verkenning is een opzet ontwikkeld voor het elektronisch publiceren van in het Engels vertaalde wet- en regelgeving. Voor het vervolg worden de volgende stappen voorgesteld:

- a. het voorbereiden en vaststellen van het besluit om de voorgestelde opzet uit te werken tot operationeel niveau.
- b. op basis van deze uitwerking een voorstel voor invoering te formuleren, inclusief de benodigde stappen om de invoering te kunnen realiseren.

10 Bijlagen

Bijlage 1 - Personen	p. 33
Bijlage 2 - Hoofdpijnen projectvoorstel	p. 35
Bijlage 3 – Literatuur	p. 40
Bijlage 4 - Verkenning prioriteit te vertalen wetgeving	p. 42
Bijlage 5 - Overzicht van in het Engels vertaalde Nederlandse wetgeving	p. 46
Bijlage 6 - Websites vertaalde wetgeving buitenland	p. 63
Bijlage 7 – Voorbeelden van disclaimers	p. 66
Bijlage 8 – Bij het Protocol: modellen van vertaalverslag en terminologische databank	p. 69

Bijlage 1

Personen

a. Deelnemers klankbordgroep

Dr. A.J. Dekker, hoofd Bibliotheek Van Vollenhoven Instituut, Universiteit Leiden
Mr. S.M. Feiertag, senior projectmanager CILC
Dhr. A.A.Foster, Universiteit Leiden
Prof. P.P.C. Haanappel, Int. Instituut voor Lucht- en ruimterecht, Universiteit Leiden
Dhr. F. ten Have, vrijwilliger CILC / rechtenstudent UvA
Mevr. J. 't Hoen, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Directie Juridische Zaken, afd. Verdragen
Prof. mr. E.H. Hondius, hoogleraar burgerlijk recht, Molengraaff Instituut, Universiteit Utrecht
Dhr. M. Jongepier, Uitgever Ondernemingsrecht, Kluwer
Mevr. I.L. Kost, conservator Bibliotheek Vredespaleis
Drs. C.T.M. Kouwenaar, voormalig directeur CILC
Dhr. D.A. McKay, vertaler Ministerie van Buitenlandse Zaken
Dhr. K. E. van der Linde, Publishing Manager, Kluwer Law International
Dhr. W.G. Metz, Hoofd Bureau Duits, Ministerie van Buitenlandse Zaken
Mevr. T.A. Morris, Hoofd Vertaalbureau Engels, Ministerie van Buitenlandse Zaken
Dhr. Ch.J.G. Olde Kalter, voormalig raadsheer bij de Centrale Raad van Beroep
Mevr. Mr. L.W. Rayar, UD/Juridisch vertaler, Universiteit Maastricht
Mr. drs. N. Roovers, projectmanager CILC
Mevr. K.F.A.M. Sijtsma-van der Kruk, revisor en juridisch vertaler N-E, Schoordijk Instituut, Universiteit van Tilburg
Mw. dr. M.J.H.W. Termorshuizen-Arts, Van Vollenhoven Instituut, UL
Mr. N. Verheij Ministerie van Justitie, Directie Wetgeving, Sector Staats- en Bestuursrecht, Hoogleraar Europees bestuursrecht Universiteit Maastricht
Dhr. J. Vervliet, Directeur-Bibliothecaris, Bibliotheek van het Vredespaleis
Mr. B.C. Vis, Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Mr. H.C.S. Warendorf, Advocaat en juridisch vertaler Engels, Amsterdam

b. Comité van Aanbeveling

(Mr. E.M.H. Hirsch Ballin, Voorzitter Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State – bij aanvaarden Ministerschap beëindigd)
Mr. J. Brouwer, Advocaat, oud-algemeen deken van de Nederlandse Orde van Advocaten
Mevr. Prof. Mr. C.P.M. Cleiren, Hoogleraar Strafrecht Universiteit Leiden
Prof. Mr. J.H.M. van Erp, Hoogleraar Vermogensrecht en Europees Privaatrecht Universiteit Maastricht, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking
Prof. Mr. A.S. Hartkamp, Hoogleraar Europees privaatrecht, Radboud Universiteit Nijmegen, oud-procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden.
Prof. Mr. E. Hondius, Hoogleraar Privaatrecht Universiteit van Utrecht
Mevr. Prof. Mr. I.C. van der Vlies, Hoogleraar Bestuursrecht Universiteit van Amsterdam, redactielid NJB

c. Geraadpleegde personen

In aanvulling op de bijdragen van de leden van de klankbordgroep zijn de volgende personen geraadpleegd:

mevr. M. Alhadeff, Directeur vertalingen, Ministerie van Buitenlandse zaken

mevr. Mr. P. M.M. Van der Grinten, Raadsadviseur sector privaatrecht, Directie Wetgeving, Ministerie van Justitie

mevr. Mr. E. Hartogs, Griffier van de Hoge Raad der Nederlanden

Mr. P.G.J.de Heij, rechter bij de Rechtbank 's-Gravenhage

mevr. C. 't Hoen, Hoofd Sector Bekendmaking, Afdeling Verdragen, Ministerie van Buitenlandse Zaken

Mr. Drs. P.J.P.M. Van Lochem. Rector Academie voor Wetgeving

Drs. C.P. Moll, Opleidingscoördinator Academie voor Wetgeving

mevr. P. Pitcher, Coördinator of Translations Unit, Communications Department van De Nederlandsche Bank

mevr. L.H. Punt-Heyning, vertaler Engels

mevr. Dr. M. Roobol, (ten tijde van het contact) hoofd vertalingen, Stafafdeling Strategie en Communicatie Nederlandse Mededingings Autoriteit NMa

mevr. dr. M. Termorshuizen

Prof. Mr. N. Verheij, Coördinerend Raadsadviseur bestuursrecht Directie Wetgeving Ministerie van Justitie,

Mr. H.C.S. Warendorf, Advocaat en Juridische vertaler, Amsterdam

Bijlage 2

Hoofdpijnen projectvoorstel

Het voorstel waarvan hieronder de hoofdpijnen worden gegeven is het resultaat van het werk van de klankbordgroep die in Bijlage 2 is vermeld. Het uiteindelijk geformuleerde project is om budgettaire redenen van bescheidener opzet dan de in dit voorstel uitgewerkte opzet.

Het voorstel heeft in het najaar van 2006 zijn uiteindelijke redactie gekregen.

Projectvoorstel “Vertaling van Nederlandse wetgeving in het Engels”, 2006

SAMENVATTING VAN HET PROJECT

Zowel uit de (internationale) rechtspraak, als uit de academisch-juridische wereld van onderwijs en onderzoek klinkt een toenemende behoefte om meer Nederlandse wetgeving in Engelse vertaling beschikbaar te hebben. In de dagelijkse praktijk van internationale juridische contacten blijkt regelmatig dat Nederlandse wetgeving in vertaling onvoldoende beschikbaar is. Op seminars, op conferenties, bij het onderwijs en bij trainingen kan de Nederlandse wetgeving en de daarin gevonden oplossingen wel worden toegelicht, maar verheldering aan de hand van de wettekst zelf is vaak niet mogelijk.

NB Omdat in het internationale verkeer Engels het meest gebruikelijk is, beperkt dit project zich tot de vertaling van Nederlandse wetgeving in het Engels.

Wel in vertaling beschikbare wetgeving is zeer verspreid gepubliceerd en de vertalingen zijn lang niet altijd van recente datum. Hier komt bij dat er geen standaard is ontwikkeld voor vertaling van Nederlandse juridische termen in het Engels. Overigens heeft alleen de oorspronkelijke wettekst, zoals vastgesteld door de formele wetgever, rechtskracht zodat het gebruik van een vertaling riskant is.

Daarom heeft CILC in samenwerking met een groep betrokkenen een voorstel ontwikkeld voor een project van ca 1½ jaar om aan deze behoefte tegemoet te kunnen komen.

Doel van dit project is een bijdrage te leveren aan de beschikbaarheid, de toegankelijkheid en de kwaliteit van Engelse vertaling van Nederlandse wetgeving.

Beoogde resultaten van het project zijn:

1. Het ontwikkelen van een opzet voor *een vertaalformule* die gehanteerd kan worden om kwalitatief goede en *gezaghebbende* vertalingen van Nederlandse wetgeving in het Engels te produceren om zo aan de beschreven behoefte te kunnen beantwoorden;
2. Het *toepassen en toetsen van de ontwikkelde formule* door het vertalen van een beperkt aantal wetteksten;
3. Het verzamelen en gereed maken voor publicatie op een centrale site van reeds beschikbare vertalingen die het beoogde niveau van betrouwbaarheid in voldoende mate benaderen.

Daarnaast zal door dit project een completer beeld ontstaan van de beschikbare vertaling van wetgeving en zal deze ook beter toegankelijk zijn.

De gezaghebbende vertaalformule zal berusten op de volgende peilers:

1. een structuur van een Comité van Aanbeveling en per rechtsgebied een Commissie van Toezicht, elk bestaande uit gezaghebbende juristen;
2. een mechanisme om te bepalen welke rechtsgebieden, en binnen de rechtsgebieden welke specifieke wetgeving, prioriteit hebben/heeft om vertaald te worden gelet op genoemde behoefte tot voorhanden zijnde vertalingen;
3. een protocol voor kwaliteitswaarborging van vertalingen die gehanteerd zal worden door de vertaalteams.

Aldus geproduceerde vertalingen worden voorzien van een ‘keurmerk’ waarvan de kracht berust op de combinatie van de drie bovengenoemde peilers. CILC zal worden belast met het beheer van het project. Het project zal worden uitgevoerd onder toezicht van een stuurgroep die onder leiding zal staan van de beoogd

voorzitter van het Comité van Aanbeveling.

HET PROJECT

1. Achtergrond van de behoefte aan vertaling van Nederlandse wetgeving

Nederlandse wetgeving is internationaal relevant

- a. Modernisering
 - i) Veel van de Nederlandse wetgeving is gedurende de afgelopen 25 jaar vernieuwd en aangepast aan de actuele juridische 'state of the art', nationaal en vaak ook internationaal.
 - ii) Bij deze vernieuwingsoperatie zijn diepgaande discussies gevoerd over de eisen die aan moderne wetgeving op tal van onderwerpen gesteld moeten worden, met inbegrip van de voor- en nadelen van verschillende oplossingen.
 - iii) In de Nederlandse wetgeving zijn dikwijls oplossingen gevonden voor juridische problemen die ook internationaal een voorbeeldfunctie kunnen vervullen.
- b. Internationale rechtsontwikkeling
 - i) De gemoderniseerde Nederlandse wetgeving kan door vertaling een krachtiger rol spelen in de rechtsontwikkeling binnen de EU en binnen andere internationale settings (bijv. in ontwikkelingsrelaties).
 - ii) De beschikbaarheid van de vertaalde Nederlandse wetteksten bevordert het gebruik daarvan bij herziening en modernisering van nationale wetgeving in andere landen.

Behoeft aan vertaalde wetgeving

Op verschillende terreinen van internationale juridische contacten bestaat behoefte aan de beschikbaarheid van vertaalde Nederlandse wetgeving.

- c. Onderwijs en onderzoek:
 - i) Het juridische onderwijs en het juridisch onderzoek vertonen beide een sterke groei van de internationale programma's. De Engelstalige programma's in het kader van het Europese Erasmus-programma voor studentenuitwisseling trekken jaarlijks studenten uit de verschillende lidstaten naar de Nederlandse juridische faculteiten. In het kader van de BaMa-structuur worden meer en meer opleidingstrajecten in Nederland in het Engels aangeboden. Een belangrijk percentage van de Nederlandse studenten studeert (deels) in het buitenland, waarbij in vertaling beschikbare Nederlandse wetgeving voor rechtsvergelijkende studie nodig is.
 - ii) In toenemende mate werken buitenlandse promovendi (Europa, Azië, Afrika vooral, vaak in het kader van de ontwikkelingssamenwerking) aan Nederlandse juridische faculteiten, waarbij het Nederlandse recht in rechtsvergelijkende zin vaak deel uit maakt van het onderzoek.
- d. Bestuur

In contacten met de andere lidstaten van de EU, in contacten op het niveau van de EU zelf en overigens in contacten met andere delen van de wereld komen het Nederlands recht en de juridische oplossingen voor problemen die in Nederland zijn ontwikkeld vaak aan de orde, zonder dat een betrouwbare vertaling van de feitelijke wettekst beschikbaar is. Bij deze contacten kan worden gedacht aan de grensoverschrijdende bestuurlijke samenwerking, aan voorbereiding van Brusselse wetgeving, aan gespecialiseerde internationale samenwerkingsverbanden, aan contacten gerelateerd aan ontwikkelingshulp (op gespecialiseerde gebieden, maar ook zijn hier de contacten in het kader van de 'good governance' van belang).
- e. Economisch verkeer

Nederlandse bedrijven en organisaties dienen voor hun wetenschappelijke, bestuurlijke en economische contacten de beschikking te hebben over voor hen relevante Nederlandse wetgeving. Het beschikken over de vertaalde tekst van de wet kan in veel gevallen een voordeel betekenen bij het bepalen van de juridische vormgeving van samenwerkingsverbanden, overeenkomsten, contracten. Datzelfde geldt voor internationale en buitenlandse bedrijven die in Nederland gevestigd zijn of aanzienlijke belangen hebben.

- f. Internationale conferenties, seminars, congressen
In het algemeen gelden de hiervoor gegeven overwegingen ook voor de beschikbaarheid van wetteksten op internationale conferenties, seminars, congressen en degelijke, dit ter ondersteuning en concretisering van daar gehouden voordrachten e.d.

2. Opzet van het project

2.1. Doelen en organisatie van het project

De voorgestelde werkwijze en organisatie van het project zijn tevens bedoeld ter voorbereiding van de werkwijze en organisatie van een mogelijke omzetting van dit vertaalproject in een blijvende structuur voor systematische vertaling van Nederlandse wetgeving in het Engels.

- I. Het overkoepelende doel van het project is het in het leven roepen van een vertaalformule die kwaliteit, actualiteit en continuïteit van vertalingen kan waarborgen.
- II. Daarbij is het specifieke doel van het project ook de vertaling van een aantal specifieke wetten volgens de vertaalformule, die daardoor getoetst en in de praktijk gebracht wordt.

De organisatie van het project is als volgt gestructureerd:

Het project wordt begeleid en staat onder toezicht van een *Stuurgroep*; de vertalingen worden door een *Vertaalteam* gemaakt, voor de externe beoordeling van (delen van) een vertaling wordt een *Commissies van Toezicht* op het rechtsgebied van de betreffende wet gevormd.

Hieronder wordt een en ander nader uitgewerkt.

Aan het project is ook een *Comité van Aanbeveling* verbonden. Naast algemene advisering over de voortgang en ontwikkeling van het project is de voornaamste taak van de afzonderlijke leden van het Comité van Aanbeveling om het belang van het project bij de voorbereiding, fondsenwerving en latere uitvoering daar waar dat van belang is te ondersteunen.

Het Comité van Aanbeveling wordt gevormd door:

Mr. E.M.H. Hirsch Ballin, Voorzitter Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

Mr. J. Brouwer, Advocaat, oud-algemeen deken van de Nederlandse Orde van Advocaten

Mevr. Prof. Mr. C.P.M. Cleiren, Hoogleraar Strafrecht Universiteit Leiden

Prof. Mr. J.H.M. van Erp, Hoogleraar Vermogensrecht en Europees Privaatrecht, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking

Prof. Mr. A.S. Hartkamp, Hoogleraar Europees privaatrecht, Radboud Universiteit Nijmegen, oud-procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden.

Prof. Mr. E. Hondius, Hoogleraar Privaatrecht Universiteit van Utrecht

Mevr. Prof. Mr. I.C. van der Vlies, Hoogleraar Bestuursrecht Universiteit van Amsterdam, redactielid NJB

2.2. Werkwijze tot verwezenlijking resultaten van het project

1) *Het toekennen van prioriteit aan bepaalde wetgeving om vertaald te worden.*

Hoewel het een mooi streven zou zijn om de gehele Nederlandse wetgeving in vertaling beschikbaar te krijgen, gebiedt de realiteit om de lat minder hoog te leggen. Naar gelang de behoefte van de onderscheiden groepen (overheid, bedrijfsleven, advocatuur, onderwijs) zal een prioriteitenlijst van te vertalen wetgeving worden opgesteld, mede rekening houdend met de benodigde vertaalcapaciteit en de daarvoor vereiste financiën.

Per rechtsgebied zal door ter zake deskundige juristen uit verschillende beroepsgroepen beargumenteerd worden vastgesteld welke wetgeving het meest in aanmerking komt voor vertaling. Deze prioriteitsstelling dient door middel van dialoog en discussie tot stand te komen.

NB Deze prioriteitsstelling is door de klankbordgroep al in gang gezet (zie Bijlage A).

In het project zelf zal deze prioriteitsstelling binnen de voorgestelde projectformule worden getoetst en zo nodig aangepast. Bij de uiteindelijke keuze voor de te vertalen wetgeving wordt gezocht naar wetten van

bescheiden omvang waarbij een balans wordt gezocht in het privaatrecht, strafrecht en publiekrecht.

2) *Het opstellen van een overzicht van reeds bestaande vertalingen alsmede de kwaliteit en actualiteit hiervan.*

Ook hiertoe is in de voorbereiding al een aanzet gemaakt (zie Bijlage B).

Het verder inventariseren en het beoordelen van bestaande vertalingen zal gedeeltelijk een *spin off* zijn van de bovengenoemde prioriteitsstelling. Daarnaast zal de verschillende betrokkenen worden verzocht van de hun bekende vertalingen opgaaf te doen zodat deze in een database kunnen worden opgenomen die ook publiekelijk toegankelijk moet worden. Het aangewezen medium daarvoor lijkt een internetsite.

3) *Totstandkoming van de vertaalformule.*

De vertaalformule bestaat uit twee componenten:

(a) *Een protocol voor kwaliteitswaarborging*

Bij de opstelling voor dit protocol zal gebruik worden gemaakt van al bestaande richtlijnen voor kwaliteit van vertalingen zoals die bestaan binnen de ministeries, grotere advocatenkantoren en wellicht de Europese Unie.

Het te ontwikkelen protocol dient de waarborging van de kwaliteit van een vertaling; het protocol vormt de basis voor het uiteindelijk te verlenen 'keurmerk'.

Bij de opstelling van dit protocol zullen het gebruik van gespecialiseerde vertalers en *feed back* door een vakjurist belangrijke elementen zijn. Daarnaast zullen *good practices* van elders worden opgenomen. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan de gestandaardiseerde vertaalinstrumenten binnen de Europese Commissie, het werk van de Pinyin commissie, de ervaringen opgedaan met o.a. het Spaans-Nederlands en het Indonesisch-Nederlandse juridische woordenboek, alsmede aan de ervaring van de vertaalafdeling van Buitenlandse Zaken. Ook aan de wijze van omgaan met actualisering en aanvulling van de vertaalde wetsteksten zal in het protocol de nodige aandacht worden gegeven.

(b) *Een keurmerk*

Dit keurmerk wordt gedragen door de verschillende schijven waarlangs een vertaling tot stand komt:

Vertaalteam per specifiek project.

Aan een specifiek vertaalproject zullen (doorgaans) drie groepen deelnemen:

- Nederlandse vertalers die zowel kennis van het Nederlandse stelsel als van het Angelsaksische rechtstelsel hebben.
- *English native speakers* met ervaring in het vertalen van juridische teksten.
- Juridische specialisten ten aanzien van de te vertalen wet (indien door de Commissie van Toezicht voor een bepaalde wet gewenst geacht).

Commissies van Toezicht per rechtsgebied

Een Commissie van Toezicht bestaat uit vakjuristen op het specifieke rechtsgebied van de te vertalen wet, afkomstig uit de groepen die in de Stuurgroep vertegenwoordigd zijn; voorlopig wordt hierbij allereerst gedacht aan specialisten afkomstig uit de juridische faculteiten. De Commissie van Toezicht beoordeelt, becommentarieert en adviseert het vertaalteam met betrekking tot de onder handen vertaling. In samenwerking en overleg met de CvT komt het vertaalteam zo tot een eindproduct.

De Commissie van Toezicht draagt er zorg voor dat in de gevallen waarin dat voor de buitenlandse lezer gewenst lijkt een inleidende toelichting op de specifiek Nederlandse begrippen en rechtsfiguren die in de wet voorkomen.

Tenslotte is het de taak van de Commissie van Toezicht om te bepalen of de vertaalde wetgeving aan de standaard van het keurmerk voldoet en om dat keurmerk te verlenen.

De wisselwerking tussen deze instellingen zou het keurmerk constitueren en gezag verlenen aan de vertalingen.

2.3. Organisatie en uitvoering

1. Rol van CILC

Binnen CILC is het idee ontwikkeld zoals in dit projectvoorstel wordt uitgewerkt. De algemene

beschikbaarheid van in het Engels vertaalde Nederlandse wetgeving sluit direct aan op de activiteiten van CILC en op de behoeften van de organisaties die in CILC samenwerken (rechtenfaculteiten, overheidsdepartementen, juridische beroepsverenigingen).

CILC heeft een langjarige ervaring in het voorbereiden en uitvoeren van projecten waarin verschillende partijen samenwerken, nationaal en internationaal. Deze ervaring zal worden ingezet bij het verder uitwerken en uitvoeren van dit project. Het organisatorische en financiële projectmanagement wordt door CILC gerealiseerd; hiertoe wordt Berend Vis, UD aan de RUG die in april 2006 met pensioen zal gaan, als projectleider aangesteld met een beperkte secretariael-administratieve ondersteuning. Hierdoor zijn de beheerskosten in het project zeer beperkt.

2. Rol van de stuurgroep

Bij de opzet en uitwerking van het projectvoorstel is er een belangrijke rol gespeeld door een groep belangstellenden die deels vanuit hun functie en deels op persoonlijke titel actief heeft mee gedacht en kennis heeft ingebracht ten behoeve van dit project. CILC is deze groep mensen (zie Bijlage C) bijzonder erkentelijk voor hun inbreng.

Bij de uitvoering van het project – als het wordt goedgekeurd en financiering verkrijgt – kan een groep van gemotiveerde belangstellenden nog steeds een belangrijke voedende rol spelen. Anders dan tot nu toe, zal deze groep dan moeten worden samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende belangengroepen bij dit project:

- het landelijk decanenoverleg van rechtenfaculteiten
- de Nederlandse Orde van Advocaten
- één of meer ministeries
- de beroepsgroep van juridische vertalers
- het bedrijfsleven
- de rechterlijke macht.

Daarbij is het zeer wel mogelijk dat bovengenoemde belangengroepen een vertegenwoordiger zullen benoemen, die tot nu toe op persoonlijke titel aan de bijeenkomsten heeft deelgenomen. Dit is echter aan deze belangengroepen en niet aan de indieners van het voorstel.

Bijlage 3

LITERATUUR

De onderstreepte gedeelten worden gebruikt voor de verwijzingen naar de publicaties.

Een heilzame uitdaging – hoe de taalverscheidenheid Europa tot een hechter geheel kan maken; Voorstellen van de Groep van intellectuelen voor de interculturele dialoog, ingesteld op initiatief van de EuropesCommissie, Brussel, 2008, http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/maalouf/report_nl.pdf

Groot, G.R. de & Laer, C.J.P. van (2007). The dubious quality of legal dictionaries. In M. Thelen & B. Lewandowska-Tomaszczyk (Eds.), *Translation and Meaning* (Translation and Meaning, 7) (pp. 173-187). Maastricht: University Press. Dit artikel is in bewerkte vorm ook gepubliceerd als Maastricht Faculty of Law Working Paper 2008/6, www.unimaas.nl/default.asp?template=werkveld.htm&id=F60BL5P00MJO466V63M6&taal=nl

Viola Heutger, A more coherent European wide legal language; European Integration online Papers (EioP) Vol. 7 (2004) n° 2, publication date 23-03-2004 , webstek: <http://eiop.or.at/eiop/texte/2004-002a.htm>

Kramer, Xandra. E. , Over taalkwesties in de Europese Unie en de kunst van het juridisch vertalen; een beschouwing naar aanleiding van I. Sumner and H.C.S. Warendorf, Family Law legislation of te Netherlands, A translation including Book 1 of the Dutch Civil Code, procedural and transitional provisions and private international law legislation, European Law Series, nr. 5, Antwerp/Oxford/New York: Intersentia 2003 (259 pagina's, ISBN 90-5095-34-9) and I. Sumner and H.C.S. Warendorf, Family Law legislation of the Netherlands, A translation including Book 4 of the Dutch Civil Code, procedural and transitional provisions and private international law legislation, European Law Series, nr. 8, Antwerp/Oxford/New York: Intersentia 2005 (107 pagina's, ISBN 90-5095-444-8), Nederlands Internationaal Privaatrecht (NIPR), 2006(3), p. 254-257

Mackaay, Ejan, “La traduction du nouveau Code civil néerlandais en anglais et en français” in Jean Claude GÉMAR, Nicholas CASIRER (dir.), Jurilinguistique: entre langue et droit/Jurilinguistics: Between Law and Language, Montréal, Éditions Thémis – Bruxelles, Éditions Bruylant, 2005, p. 529-549

Morin, Edgar , Éthique, La Méthode 6, 252p., Éditions du Seuil, Paris, 2004

Multilingualism, translation and intercultural dialogue, Council of the European Union, Presidency note, doc.nr. 14802/08, Brussel, 27 October 2008 (28.10)

Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR), Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group); Edited by Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte-Nölke, Sellier European Law Publishers, 2008

Termorshuizen-Arts, Marjanne , Juridische semantiek; Een bijdrage tot de methodologie van de rechtsvergelijking, de rechtsvinding en het juridisch vertalen, XII + 352 p., Wolf Legal Publishers (WLP), Nijmegen, 2003

Richard Thomas, Hans C.S. Warendorf, Company and Business Legislation of the Netherlands, vertaling van de boeken 2, 3, 5, 6, 7 en 7A van het BW, Kluwer Law International, Alphen a/d Rijn

Verordening nr. 1 van de Raad van 15 april 1958 tot regeling van het taalgebruik in de Europese Economische Gemeenschap (PB 1958, 17, blz. 385), zoals gewijzigd bij de verschillende toetredingsverdragen.

Diane L. Zimmerman, "Living Without Copyright in a Digital World" (November 15, 2007).

New York University School of Law. New York University Public Law and Legal Theory Working Papers.
Paper 62. , <http://lsr.nellco.org/nyu/plltwp/papers/62>

Bijlage 4

Verkenning prioriteit te vertalen wetgeving

De klankbordgroep van dit project heeft een eerste verkenning ondernomen naar de behoefte aan te vertalen wetgeving. Deze verkenning heeft het onderstaande overzicht opgeleverd.

Het overzicht is mede tot stand gekomen door de bijdragen van Mr. S.M. Feiertag, Mevr. Mr. L.W. Rayar, Prof. Mr. N. Verheij en Mr. H.C.S. Warendorf.

De verkenning werd uitgevoerd in 2005, een aantal van de opmerkingen die toen werden gemaakt zijn inmiddels gedateerd. Hieronder volgt de tekst van het toen geformuleerde overzicht:

Burgerlijk procesrecht

Burgerlijke Rechtsvordering, geheel toelichting:

“Kijkend naar Rechtsvordering komen alle boeken in aanmerking voor vertaling, met uitzondering van de bepalingen betreffende het procesrecht inzake familie en personenrecht. Dus ik denk dat er nader overlegd en overeengekomen moet worden wat de eerste prioriteit heeft, want het volume van de vier boeken als geheel is vrij omvangrijk.

In volgorde van belangrijkheid zou ik denken aan onderstaande indeling:

Boek 2 Van de gerechtelijke tenuitvoerlegging van vonnissen, beschikkingen en authentieke akten,

Boek 1 Algemeen

Boek 3 minus afd 1, titel 6: afd 2

Boek 4

Boek 2 zou een goede start kunnen zijn, sluit waarschijnlijk goed aan bij de behoeften van gebruikers in de praktijk en is internationaal ook een belangrijk onderwerp, de tenuitvoerlegging.”

Staats- en bestuursrecht

1. Staatsrecht

Grondwet (beschikbaar)⁴⁵

Wet op de rechterlijke organisatie

Gemeentewet (sterk verouderde vertaling van 1994 beschikbaar)

Provinciewet

Misschien niet het meest urgent, maar Provinciewet en Gemeentewet zijn in belangrijke mate gelijklopend. Als eenmaal een vertaling van de Gemeentewet beschikbaar is, is waarschijnlijk met relatief weinig inspanning een vertaling van de Provinciewet te maken.

[Voor een volledig inzicht in de Nederlandse bestuurlijke organisatie zouden idealiter ook moeten worden vertaald:

Waterschapswet (vertaling van 1996 beschikbaar)

Wet op de bedrijfsorganisatie

Kaderwet adviescolleges (vertaling van 2002 beschikbaar)

Maar m.i. zijn deze wetten van later zorg.]

Het *Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden* is in theorie staatsrechtelijk belangrijk, maar ik kan mij niet voorstellen dat veel buitenlanders daarin geïnteresseerd zouden zijn.]

2. Algemeen bestuursrecht

Algemene wet bestuursrecht

sterk verouderde en kwalitatief minder goede vertaling van 1999 beschikbaar;

inclusief Besluit proceskosten bestuursrecht, Regeling legitimatiebewijs toezichthouder (ex artikel 5:12,

⁴⁵ Waar in deze lijst staat “beschikbaar” betekent dit dat er een vertaling bestaat. Of de auteursrechthebbende(n) deze ook beschikbaar willen stellen voor ons project, weet ik niet.

derde lid, tweede volzin) en Regeling vordering stilhouden (ex artikel 5:19, vijfde lid).

Wet op de Raad van State

Beroepswet

Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie

Algemene wet inzake rijksbelastingen, hoofdstuk V

Deze vier wetten zijn thans nog van belang voor het bestuursprocesrecht. Er is een wetsvoorstel in de maak om de procesrechtelijke bepalingen van deze wetten (die onderling bijna gelijkkluidend zijn) over te hevelen naar de Awb, maar dit wetsvoorstel moet nog worden ingediend en treedt op zijn vroegst op 1-1-2007 in werking.

Wet openbaarheid van bestuur

Wet Nationale ombudsman

3. Bijzonder bestuursrecht

3.1 Algemeen

Hoewel het niet mijn opdracht was, toch een paar opmerkingen over de bijzondere delen van het bestuursrecht. In deze bijzondere delen wordt de materële rechtspositie van de burger vaak in belangrijke mate bepaald door gedelegeerde wetgeving. Daarom is heel belangrijk welk doel wij met het vertaalproject nastreven. Als het doel is om niet-Nederlandstalige burgers voor te lichten omtrent hun materiële rechtspositie, is dat voor sommige bijzondere delen van het bestuursrecht volkomen onmogelijk. Voor het ruimtelijk bestuursrecht, bijvoorbeeld, zou dat betekenen dat wij ieder bestemmingsplan en iedere bouwverordening in Nederland zouden moeten vertalen. Dat is ondoenlijk. Maar als het doel is om inzicht te geven in de structuur van het Nederlands ruimtelijk bestuursrecht en de daaraan ten grondslag liggende concepten en rechtsbeginselen, dan is vertaling van de Wet op de ruimtelijke ordening en de Woningwet wel nuttig.

3.2 Omgevingsrecht

Wet op de ruimtelijke ordening, er is een nieuwe in de maak; die ware als uitgangspunt te nemen.

Woningwet

Wet milieubeheer (beschikbaar is een vertaling van 2004)

Eventueel (als tweede tranche):

Wet verontreiniging oppervlaktewateren

Tracéwet

Natuurbeschermingswet (beschikbaar is een vertaling van 2000)

3.3 Belastingrecht

Algemene wet inzake rijksbelastingen

Invorderingswet 1990

Douanewet, Er is een nieuwe in de maak, dus misschien even wachten.

3.4 Sociaal zekerheidsrecht

Coördinatiewet sociale zekerheid

Wet financiering sociale verzekeringen

Wet werk en bijstand

Wet inkomen en arbeid naar vermogen

Werkloosheidswet

Algemene ouderdomswet

Algemene kinderbijslagwet

3.5 Economisch bestuursrecht

Mededingingswet

Wet financieel toezicht

Telecommunicatiewet

3.6 Vreemdelingenrecht

Vreemdelingenwet 2000 (beschikbaar is een vertaling van 2000)

3.7 Volksgezondheidsrecht

Zorgverzekeringswet

Wet marktordening gezondheidszorg

Strafrecht

- * Opiumwet
- * Wet wapens en munitie
- * Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen
- * Uitleveringswet
- * Wet toetsing levensbeëindiging en verzoek om hulp bij zelfdoding
- * Wet afbreking zwangerschap
- * Wet op de identificatieplicht
- * Wet op de justitiële documentatie
- * Wet op de economische delicten
- * Wet melding ongebruikelijke transacties
- * Transactiebesluit
- Penitentiaire Beginselenwet

toelichting

De vraag is nu welke wetgeving hiervoor in aanmerking komt en in welke volgorde. Het ligt voor de hand te beginnen met het actualiseren van de vertaling van het Wetboek van Strafrecht. De kennis opgedaan tijdens de oorspronkelijke vertaling en de actualisering ervan kan dan weer ingezet worden ten behoeve van de vertaling van het Wetboek van Strafvordering, dat ongeveer anderhalf keer de omvang van het Wetboek van Strafrecht heeft.

Daarnaast is het zinvol te overwegen of bijzondere wetgeving op het gebied van het strafrecht een vertaling behoeft.

Afhankelijk van de behoeften van mogelijke subsidiënten zou een prioriteit kunnen worden aangebracht en kan de lijst worden aangepast en/of uitgebreid. Daarbij moet worden aangetekend dat het vertalen van wetgeving een zeer tijdrovende zaak is, die veel onderzoek vergt.⁴⁶

Sociaal verzekeringsrecht:

- Internationaal bedrijfsleven, werknemers van internationale bedrijven zullen in verschillende landen (binnen en buiten de EG) werkzaam zijn. Personeelsafdelingen van deze bedrijven kunnen in verband met voorzieningen bij arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, pensioen e.d. behoefte hebben aan internationaal toegankelijke teksten van sociale zekerheidswetten.
- De uitvoerders van de sociale zekerheid (Uwv e.a.) kunnen voor internationaalrechtelijke vragen komen te staan. Deze vragen zullen vooral op de hoofdkantoren van deze organisaties spelen.
- Werkzaamheden in EG-verband en in andere internationale organisaties. Medewerkers van het Nederlandse openbaar bestuur die in Brussel (Raad en Commissie) of in Luxemburg (Hof) werkzaamheden verrichten, kunnen in verband met hun overleg of actie belang hebben bij een tekst van Nederlandse sociale zekerheidswetten die internationaal toegankelijk is.
- Hetzelfde geldt voor medewerkers van vakorganisaties en werkgeversverenigingen die binnen internationale organisaties werkzaamheden verrichten en overleg voeren.
- Het belang voor het Nederlandse onderwijs lijkt mij voorshands beperkt. Ik neem aan - alhoewel ik geen recente ervaringen heb – dat het onderwijs in het Nederlands wordt gegeven en dat de wetten in het Nederlands worden gelezen.

⁴⁶ Zie o.m. Barbara Kielar, *Language of the Law in the Aspect of Translation*, Warsaw, 1977; Louise Rayar, 'Het vertalen van het Wetboek van Strafrecht; aanzet tot een methodologie', in *Recht en Vertalen II*, onder redactie van G.R. de Groot, Deventer, 1993, pp. 73 t.m. 87; en Susan Šarčević, *New Approach to Legal Translation*, The Hague/London/Boston, 1997.

Tot slot merk ik op dat momenteel vertalingen van socialezekerheidswetten niet voorhanden lijken. Ik leid dit af uit de nota van CILC. Een onderzoek door een medewerker van de bibliotheek van het CRvB – die verschillende informatiesystemen heeft geraadpleegd – heeft tot dezelfde conclusie geleid.

Advies

Mij lijkt dat een vertaalproject als CILC beoogt, niet teveel hooi op de vork moet nemen, wil het - financieel en praktisch - kunnen slagen. Dus moet het voorstel mijns inziens beperkt blijven tot twee à drie wetten.

Op grond van de hierboven gegeven overwegingen veronderstel ik dat de behoefte aan vertaling (bedrijfsleven, internationale organisaties en contacten) primair liggen bij socialezekerheidswetten die aanspraken van werknemers regelen.

Ik stel daarom voor dat de vertaling begint met de belangrijkste werknemerswetten: de Werkloosheidswet, de wetgeving op de arbeidsongeschiktheidsverzekering en de Ziektewet in samenhang met de arbeidsrechtelijke bescherming in het burgerlijk recht (BW) bij ziekte.

Als CILC instemt met dit voorstel, zou het ter toetsing kunnen worden voorgelegd aan enkele experts met betrekking tot de internationale context van het Nederlandse sociale zekerheidsrecht. Ik denk daarbij aan prof. Mr. F.L.J. Pennings van de Universiteit Tilburg, hoogleraar Europees sociaal zekerheidsrecht, en aan Mr. J.M.W. Keunen, auteur van het boek: Schets van het Europees sociale zekerheidsrecht en medewerker van het Uvw voor internationale zaken.

Bijlage 5

Overzicht van in het Engels vertaalde Nederlandse wetgeving

Het overzicht is mede samengesteld op basis van het overzicht van vertaalde wetgeving van Houthoff Buruma (ter beschikking gesteld door dhr. B. Korbee, vertaler bij Houthoff Buruma) en van het overzicht van VERTAALDE WETGEVING bij verschillende departementen (ter beschikking gesteld door Mr. H. Warendorf).

Het opsporen van de verschillende publicaties en websites is een tijdrovende aangelegenheid, waarbij ook het geluk bij het vinden van een site een grote rol speelt. Volledigheid van het overzicht is daarom niet gegarandeerd.

Van een aantal vertalingen bij een van de departementen is het bestaan bekend, maar zij zijn niet openbaar toegankelijk. Bij die teksten is dat als zodanig vermeld.

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
A. STAATS- EN BESTUURSRECHT <u>Staatsrecht centrale overheid</u> Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden	Charter for the Kingdom of the Netherlands	Charter and Constitution, Besselink Ed http://www.minbzk.nl/bzk2006uk/subjects/constitution-and-publications/63586/the_charter_for_the
Grondwet	Constitution	Constitutional Law of the Netherlands, Besselink, ed., Ars Aequi Charter and Constitution, Besselink, ed. http://www.minbzk.nl/bzk2006uk/4800/the_constitution_of http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/n100000.html - http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwened.htm
Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen	Approval and Publication of Treaties Act	Constitutional Law of the Netherlands, Besselink, ed.
Kieswet	Elections Act	http://www.minbzk.nl/bzk2006uk/subjects/constitution-and-publications/2036/elections-act http://www.legislationline.org/topics/topic/6/country/12 http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwened.htm
Comptabiliteitswet	Financial Supervision Act	http://www.minfin.nl/english/searchresults?pagenr=2&searchbase=10&searchrange=10&sortfield=score&freetext=Government Accounts

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
		Act&dsmshowinsearch=true WorldBank.org/publicsector/pe/countrybudgetlaws.cfm
Gemeentewet	Municipalities Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Waterschapswet	Water Authorities Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet nationale ombudsman	National Ombudsman Act	http://www.ombudsman.nl/english/ombudsman/act/index.asp Omineurope.info/uk/gesetz_netherlands_uk.htm
Wet Openbare Manifestaties	Public Assemblies Act	http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/4703
Wet bescherming persoonsgegevens (WPG)	Personal Data Protection Act	DutchDPA.nl/indexen/en_ind_wetten.shtml VIR.nl/legislation/nl/personaldataprotectionact.html
Algemene wet gelijke behandeling (AWGB)	Equal Treatment Act	CGB.nl/cgb170.php Stop-discrimination.info/2590.0.html
Wet gelijke behandeling op grond van handicap of ziekte (WGB h/cz)	Equal Treatment (Disability & Illness) Act	CGB.nl/cgb190.php
Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij arbeid, beroep en beroepsonderwijs (Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid) (WGB l)	Equal Treatment in Employment (Age Discrimination) Act	http://www.cgb.nl/cgb171.php Stop-discrimination.info/2590.0.html
Wet verbod op onderscheid naar	Working Hours (Discrimination) Act	Stop-discrimination.info/2590.0.html

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
arbeidsduur		
Wet onderscheid arbeidsovereenkomst voor bepaalde en onbepaalde tijd	Equal Treatment (Temporary and Permanent Contract) Act	Stop-discrimination.info/2590.0.html
	Covenant on the Frisian language and culture	http://www.minbzk.nl//onderwerpen/openbaar-bestuur/binnenlands-bestuur/fries-en-regionale/publicaties/7479/covenant_on_the
Kaderwet Subsidies Ministerie van Buitenlandse Zaken	Foreign Affairs (Grants) Framework Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Subsidiebesluit Ministerie van Buitenlandse Zaken	Ministry of Foreign Affairs Grants Decree	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet Adviesraad Internationale Aangelegenheden	Advisory Council on International Affairs Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet bescherming Staatsgeheimen	Protection of State secrets Act (1951)	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet Minderhedenbeleid	Minorities Policy (Consultation) Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
<u>Decentralisatie</u>		
Gemeentewet	Municipalities Act, 108, 121-124, 147, 149, 154, 156, 160, 165-169, 268, 279	Constitutional Law of the Netherlands, Besselink, ed.
Wet op de bedrijfsorganisatie (WBO)	Industrial Organisation Act	http://www.ser.nl/en/publications/publications/2000.a.spx
<u>Nederlanderschap c.a.</u>		
Vreemdelingenwet	Aliens Act	http://www.legislationline.org/documents/action/popu

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
		p/id/4680
<u>Algemeen bestuursrecht</u>		
Algemene wet bestuursrecht (AWB)	General Administrative Law Act	http://www.justitie.nl/images/Wettekst%20Awb%20Engelse%20Versie_tcm34-2121.pdf
Wet openbaarheid van bestuur (WOB)	Public Access to Govt Info Act	Aip-bg.org/documents/wob.htm
Wet ruimtelijke ordening (WRO)	Spatial Planning Act	VROM.nl/docs/internationaal/Spatial_Planning_Act.pdf
<u>Belastingen</u>		
Algemene Wet Rijksbelastingen	State taxes Act	http://www.dutchtax.net/Dutch/Trans/DisplayLawsR.htm
Wet op de Dividendbelasting 1965	Dividend Tax Act 1965	http://www.dutchtax.net/Dutch/Trans/DisplayLawsR.htm
Algemene Douanewet	Customs Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet Inkomstenbelasting	Personal Income Tax Act	http://www.dutchtax.net/Dutch/Trans/DisplayLawsR.htm
Wet vennootschapsbelasting	Corporate Income Tax Act	http://www.dutchtax.net/Dutch/Trans/DisplayLawsR.htm
Wet Overdrachtsbelasting	Legal Transactions Act	http://www.dutchtax.net/Dutch/Trans/DisplayLawsR.htm

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
<u>Bijzonder bestuursrecht</u>		
Monumentenwet	Monuments & Historic Buildings Act	Archis.nl/content%5Cdocumenten%5Cmonwet-nl-eng.doc
Wet behoud van cultuurbezit	National Cultural Heritage Act	PaperHistory.org/WBC-ENG.html
Wet milieubeheer	Environmental Management Act	EEL.nl (LEGISLATION; NATIONAL; NETHERLANDS) Environmental Management Act, Min. of Housing, etc
Wet bodembescherming 1994	Soil Protection Act 1994	Soil Protection Act, Min. VROM.
Wet bijzondere opnemng psychiatrische ziekenhuizen	Compulsory Psych. Hospitals Admissions Act	http://www.minvws.nl/en/folders/gvm/psychiatric-hospitals-compulsory-admissions-act.asp
Arbeidsrecht & sociale zekerheidsrecht		
Wet Collectieve Arbeidsovereenkomst	Collective Agreements Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet op de Loonvorming	Wage Formation Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet jeugdzorg	Youth Care Act	Youthpolicy.nl/Youthpolicy/docs/... [deel]
Arbidsomstandighedenwet (ARBO-wet)	Working Conditions Act and Working Conditions Decree	http://www.arboportaal.nl/nieuws/update-nederlandse-arboregelgeving-in-engelse-taal http://nl.osha.europa.eu/legislation/?language=en http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwened.htm#Labor%20Law

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
<u>Mededingingsrecht</u> Mededingingswet	Competition Act	Competition Law in the EU, Vogelaar NMAnet.nl/Images/14_26063_tcm16-24409.pdf
Wet telecommunicatievoorzieningen	Telecommunications Act	Dutch Telecommunications Law, P. V. Eijsvoogel, H. J. De Ru, Kluwer, January 2002
Mediawet	Media Act	IVIR.nl/legislation/nl/media_act.pdf
Wet onafhankelijke post en telecommunicatie autoriteit	Independent Postal and Telecommunications Authority Act	Dutch Telecommunications Law, P. V. Eijsvoogel, H. J. De Ru, Kluwer, January 2002
Machtigingswet Koninklijke PTT Nederland	PTT Nederland NV Enabling Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
B. BURGERLIJK (PROCES)RECHT <u>Burgerlijk Wetboek</u> Burgerlijk Wetboek	Dutch Civil Code	The Civil Code of the Netherlands, H. C.S. Warendorf et al, Kluwer, January 2009
<i>Oudere vindplaatsen:</i>		
Burgerlijk Wetboek, Boek 1 (BW)	Dutch Civil Code, Book 1	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Burgerlijk Wetboek, Boek 2 (BW)	Dutch Civil Code, Book 2	Companies and Other Legal Persons, Warendorf
Burgerlijk Wetboek, Boek 4 (BW)	Dutch Civil Code, Book 4	Inheritance Law Legislation of the Netherlands, Sumner et al.
Burgerlijk Wetboek, Boek 7 (BW), 646-48, 667, 670	Dutch Civil Code, Book 7, 646-48, 667, 670	Stop-discrimination.info/2590.0.html

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
Burgerlijk Wetboek, Boek 8 (BW)	Dutch Civil Code, Book 8	New Netherlands Civil Code, Haanappel
Wetboek van Koophandel	Commercial Code, 6-11	Netherlands Civil Evidence Act, Hebly
Faillissementswet	Bankruptcy Act	Netherlands Business Legislation, Haanappel
Faillissementswet, 22a, 295a	Bankruptcy Act, 22a, 295a	JURIDISCHE DATABANKEN Kluwer> NL WETTEN IN ENGELS
Faillissementswet, 22a, 295a	Bankruptcy Act, 22a, 295a	New Dutch Insurance Law, Wanskink, Kamphuisen, Kalkman
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)	Civil Procedure Code, 87, 444, 673 - 679	Inheritance Law Legislation of the Netherlands, Sumner et al.
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)	Civil Procedure Code, 19, 19a, 147-149, 176-188, 189-232, 833-843b	Netherlands Civil Evidence Act, Hebly
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)	Civil Procedure Code, 45-47, 54-56, 63-64, 87, 224, 262-277, 671-680, 771-776, 822	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)	Wet rampen en zware ongevallen	Disasters and Serious Accidents Act
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)	Civil Procedure Code, 479ka-479r, 724a	New Dutch Insurance Law, Wanskink, Kamphuisen, Kalkman
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)	Civil Procedure Code, 1020 - 1076	The Netherlands Arbitration Act 1986, Sanders
<u>Aanvullende wetgeving bij BW en Wetboek van Koophandel</u>		
Wet ondernemingsraden (WOR)	Works Councils Act	Netherlands Business Legislation, Haanappel

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
		WOR, Wet op de ondernemingsraden (English edition) O. Albers, Kluwer, 2004/2005
Wet op de Europese ondernemingsraden	European Works Councils Act	http://ec.europa.eu/employment_social/labour_law/directive9445/index_en.htm
Kadasterwet	Land and Public Registry Act	JURIDISCHE DATABANKEN Kluwer> NL WETTEN IN ENGELS
Organisatiewet Kadaster	Land Registry Organisation Act	JURIDISCHE DATABANKEN Kluwer> NL WETTEN IN ENGELS
Auteurswet	Copyright Act	IVIR.nl/legislation/nl/copyrightact.html WIPO.int/clea/en/clea_tree1.jsp?expand=NL#NL
Wet naburige rechten	Neighbouring Rights Act	IVIR.nl/legislation/nl/nra.html
Wet toezicht collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten	Act on the Supervision of collective management organisations for copyright and related rights (2003)	http://www.justitie.nl/images/supervision_collective_management_act_tcm34-2356.pdf
Rijksoctrooiwet	Patents Act	IVIR.nl/legislation/nl/patentact1995.html New Dutch Patents Act, NL Octrooibureau WIPO.int/clea/docs_new/en/nl/nl020en.html
Databankenwet	Database Act	IVIR.nl/legislation/nl/databaseact.html http://www.ivir.nl/legislation/nl/databaseact.html
Wet bescherming van oorspronkelijke topografieën van halfgeleiderprodukten	Act for the Protection of Original Topographical Designs for Semi-Conductor Products	WIPO.int/clea/en/fiche.jsp?uid=n1016

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
Zaaizaad- en Plantgoedwet	Seeds and Planting Material Act	UPOV.int/en/publications/npvlaws/netherlands/netherlands99.pdf
Wet rol werknemers bij de Europese vennootschap	Involvement of Employees (European Companies) Act	http://europa.eu.int/comm/employment_social/labour_law/
Rijkswet instelling exclusieve economische zone	Exclusive Economic Zone (Establishment) Act	http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/NLD.htm
Code Tabaksblat	Corporate Governance Code	http://www.corpgov.nl/Dutch_Corporate_Governance_Code http://www.commissiecorporategovernance.nl/Definitieve%20code
<u>Aanvullende regelingen bij Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering</u>		
Advocatenwet	Advocates Act	AdvocatenOrde.nl/english/legislation/vademecum.asp
Gerechtsdeurwaarderswet	Court Bailiffs Act	http://www.kbvg.nl/index.php?id=1134&L=1
<u>Aanvullende wetten internationaal privaatrecht</u>		
Wet conflictenrecht afstamming	Private International Law (Parentage) Act	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wet conflictenrecht adoptie	Private International Law (Adoption) Act	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wet opnemng buitenlandse kinderen ter adoptie	Act containing regulations concerning the Placement in the Netherlands of Foreign Foster Children with a view to Adoption	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
Wet conflictenrecht namen	Private International Law (Names) Act	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wet conflictenrecht huwelijk	Private International Law (Marriages) Act	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wet conflictenrecht geregistreerd partnerschap	Private International Law (Registered Partnerships) Act	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wet conflictenrecht ontbinding huwelijk	Private International Law (Marital Dissolutions) Act	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wet conflictenrecht huwelijksvermogensregime	Private International Law (Marital Property) Act	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wet conflictenrecht huwelijksbetrekkingen	Private International Law (Marital Relationships) Act	Family Law Legislation of the Netherlands, Sumner
Wet conflictenrecht corporaties	Conflict of Laws (Corporations) Act	Companies and Other Legal Persons, Warendorf
Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen	<i>Pro Forma</i> Foreign Companies Act	Companies and Other Legal Persons, Warendorf
Wet conflictenrecht erfopvolging	Private International Law (Inheritance) Act	Inheritance Law Legislation of the Netherlands, Sumner et al.
Wet conflictenrecht trusts	Private International Law (Trusts) Act	Inheritance Law Legislation of the Netherlands, Sumner et al.
C. STRAF(PROCES)RECHT		
<u>Strafrecht</u>		
Wetboek van Strafrecht	Penal Code	Louise Rayar and Stafford Wadsworth; in collab. with Mona Cheung ... [et al.]; rev. by Hans Lensing; introd. by Grat van den Heuvel and Hans Lensing,

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
		Littleton, Colorado : Rothman, 1997
Wetboek van Strafrecht	Penal Code, 38m-38u, 509y-509gg	http://eldd.emcdda.eu.int/ (LEGAL TEXTS; use search)
Wetboek van Strafrecht	Penal Code, 42, 43, 70, 76, 435c	ICRC.org/ihl-nat (BY STATE; NETHERLANDS)
Wetboek van Strafrecht	Penal Code, 2-8, 68	International Criminal Law in the Netherlands, Swart et al
Beginselenwet Gevangeniswezen	Penitentiary Principles Act	http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/4692
<u>Bijzondere wetten</u>		
Wegenverkeerswet (WVW)	Road Traffic Act, 5-8	www.verkeerenwaterstaat.nl (English, gebruik zoekfunctie)
Opiumwet	Opium Act	http://eldd.emcdda.eu.int/ (LEGAL TEXTS; gebruik zoekfunctie)
<u>Financieel toezicht</u>		
Wet Financieel Toezicht	Act on Financial Supervision	http://www.minfin.nl/english/subjects/financial_markets/financial_supervision/publications http://www.autoriteit-fm.com/corporate/default.ashx?DocumentId=8364
Wet Financiële Dienstverlening	Financial Services Act	http://www.autoriteit-fm.com/corporate/default.ashx?DocumentId=6708
Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT)	Disclosure of Unusual Transactions Act	http://eldd.emcdda.eu.int/ (LEGAL TEXTS; use search) Imolin.org/amlid/browse.jsp?country=NET

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
Wet toezicht beleggingsinstellingen (WTB)	Act on Supervision of Collective Investment Schemes	http://www.autoriteit-fm.com/corporate/default.aspx?DocumentId=2882 <u>Houtman, Guide to the Regulation of Securities Markets in the Netherlands (1996)</u>
Wet melding zeggenschap in ter beurze genoteerde vennootschappen 1996	Act on the Disclosure of Major Holdings in Listed Companies 1996	http://www.afm.nl/english.htm
Wet toezicht effectenverkeer (WTE)	Security Markets (Supervision) Act	Houtman, Guide to the Regulation of Securities Markets in the Netherlands (1996)
Wet toezicht accountantsorganisaties	Audit Firms Supervision Act	http://www.minfin.nl/english/Subjects/Financial_markets/Supervision_of_audit_firms http://www.autoriteit-fm.com/corporate/default.aspx?DocumentId=9249
Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten	Intelligence and Security Services Act	FAS.org/irp/world/netherlands/intel-act-2002.doc
<u>Vervoer</u>		
Rijtijdenwet	Driving Hours Act (1936)	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
	Carriage of Goods Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet vervoer gevaarlijke stoffen	Carriage of Dangerous Goods Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Scheepvaartverkeerswet	Inland Waterway Transport Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
<u>Internationaal</u> Wet internationale misdrijven	International Crimes Act	ICRC.org/ihl-nat (BY STATE; NETHERLANDS) http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/6fa4d35e5e3025394125673e00508143/fb9070f8fc60c047c1256da30032f0b0!OpenDocument http://www.minbuza.nl/en/themes,international-legal-order/international-criminal-court/background-information/International-Crimes-Act.html
Wet overdracht tenuitvoerlegging vonnissen Uitleveringswet	Transfer of Enforcing Criminal Judgements Act Extradition Act	<i>International Criminal Law in the Netherlands</i> , B.Swart & A.Klip, eds., 1997 <i>International Criminal Law in the Netherlands</i> , B.Swart & A.Klip, eds., 1997
Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven	Surrender for Wartime Offences Act	http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/WebLAW!OpenView&Start=1&Count=300&Expand=109.4.1#109.4.1 <i>International Criminal Law in the Netherlands</i> , B.Swart & A.Klip, eds., 1997
Uitvoeringswet Internationaal Strafhof	International Criminal Court Implementation Act	http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/WebLAW!OpenView&Start=1&Count=300&Expand=109.3.1#109.3.1 www.recht.nl/proxycache.html?cid=16580
Wet uitvoering Verdrag chemische wapens	Chemical Weapons Convention Implementation Act	http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/WebLAW!OpenView&Start=1&Count=300&Expand=109.7.1#109.7.1 http://www.opcw.org/our-work/implementation-support/national-implementing-legislation/legislation-database/?tx_damfrontend_pi1[pointer]=2

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
Wet houdende bepalingen betreffende de instelling van het Internationaal Joegoslavië Tribunaal[ICTY]	Establishment of ICTY Act	http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/WebLAW!OpenView&Start=1&Count=300&Collapse=109.6.1#109.6.1 International Criminal Law in the Netherlands, B.Swart & A.Klip, eds., 1997
Uitvoeringswet Internationaal Strafhof	International Criminal Court Implementation Act	http://www.minbuza.nl/en/themes.international-legal-order/international-criminal-court/background-information/International-Criminal-Court-Implementation-Act.html
Wet Internationale Misdrifven	International Crimes Act	http://www.minbuza.nl/en/themes.international-legal-order/international-criminal-court/background-information/International-Crimes-Act.html
<u>Gezondheidsrecht</u>		
Wet orgaandonatie (WOD) Embryowet	Organ Donations Act Embryo Act	www.healthLaw.nl/index2.html (DONATION; ACT) MinVWS.nl/en/folders/ibe/2002/introduction-embryo-act.asp
Euthanasiewet	Termination of Life on Request and Assisted Suicide (Review Procedures) Act.	www.healthLaw.nl/index2.html (EUTHANASIA) www.nvve.nl/assets/nvve/english/euthlawenglish.pdf Paul Schotsmans & Tom Meulenbergs, _Euthanasia and Palliative Care in the Low Countries, MA: Peeters, Leuven Paris - Dudley, 2005
Wet op de dierproeven Wet foetaal weefsel	Experiments on Animals Act Foetal Tissue Act	http://www.vet.uu.nl/nca/legislation MinVWS.nl/en/folders/ibe/2002/introduction-foetal-tissue-act.asp
Wet afbreking zwangerschap (WAZ)	Termination of Pregnancy Act (deel)	www.cyber.law.harvard.edu/population/abortion/Nether.abo.htm
Wet voorzieningen gehandicapten	Disabled Persons Facilities Act	http://www.cgb.nl/cgb190.php

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
Wet medisch onderzoek met mensen (WMO)	Medical Research on Humans Act	HealthLaw.nl/index2.html (MEDICAL RESEARCH; ACT)
Wet geneeskundige hulpverlening bij rampen	Medical Assistance in Disaster Act	MinBzk.nl/uk/public_safety/publications/brochure_on_the
Wet beroepen in de individuele gezondheidszorg (tekst 2001)	Individual Health Care Professions Act	http://www.minvws.nl/en/search/?querytext=Individual+Health+Care+Professions+Act&zoek=Search
<u>Energie & Milieu</u>		
Elektriciteitswet (wijziging 2003)	Electricity Act (2003 amendment)	http://europa.eu.int/comm/energy/res/legislation/doc/...
Elektriciteitswet 1997	Electricity Act 1997	DTE.nl/images/Electricity%20act%201998_tcm7-10720.pdf
Gaswet 1998	Gas Act 1998	http://appz.ez.nl/publicaties/pdfs/13W04.pdf DTE.nl/images/Gasact_tcm7-10721.pdf
Wet Milieubeheer	Environmental Management Act	http://www.eel.nl/documents/EnvironmentalManagementActMay2004.pdf (dit adres copieren en plakken in zoekmachine)
Wet Bescherming Zuidpoolgebied	Protection of Antarctica Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Grondwaterwet	Groundwater Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Waterstaatswet	Water Management Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Wet Waterkeringen	Flood defences Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden

NEDERLANDSE NAAM VAN DE WET	ENGELSE NAAM	BOEK/WEBSITE
Wet Drinkwatervoorziening		bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
Natuurbeschermingswet 1998	Nature Conservancy Act	bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden bij Ministerie, geen openbaar toegankelijke publicatie gevonden
<u>Diversen</u>		
Rijkswet Haagse verdrag huwelijksvermogensregime	Ratification of Hague Convention the Law applicable to Matrimonial Property Regimes	<i>Family Law Legislation of the Netherlands</i> , Sumner
Wet Centraal bureau voor de statistiek	Statistics Netherlands Act	http://www.cbs.nl/en-GB/menu/unique/search/default.htm?cx=018020871965988641477:rvmzjpho2wq&cof=FORID:11&q=Statistics+Netherlands+Act+#1105
Wet grenzen Nederlandse territoriale zee	Netherlands Territorial Sea (Demarcation) Act	http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/NLD.htm http://secap480.un.org/search?gsf_match=all&sort=score&ie=utf8&oe=utf8&lr=lang_en&client=UN_Website_English&output=xml_no_dtd&site=un.org-los&num=10&as_epq=&as_oq=&as_q=Demarcation+of+Territorial+Sea+Act&q=&proxystylesheet=UN_Website_English&filter=0&gsf
Wet Haags bewijsverdrag	Hague Evidence Convention Act, 1-15, 21-22	Netherlands Civil Evidence Act, Hebly, Kluwer, 1998
Wet rampen en zware ongevallen	Disasters and Serious Accidents Act	MinBzk.nl/uk/public_safety/publications/brochure_on_the

Bijlage 6**Vertaalde wetgeving op het Internet in het Europese buitenland***Algemeen*

De site van het Institute of Global Law van University College London bevat een uitgebreide collectie [vertaalde Duitse en Franse wetten](#) op het gebied van staats- en bestuursrecht, overeenkomstenrecht en *tort law*. Deze site bevat ook een groot aantal [vertaalde jurisprudentie van Duitse rechterlijke colleges](#). Het Institute for Transnational Law van de Universiteit van Texas (Austin) heeft een [Foreign Law Translations](#) pagina met teksten van arresten en wetten uit Frankrijk, Duitsland, Israël, Italië en Oostenrijk. De site van lexadin (<http://www.lexadin.nl>) bevat wetgeving van 160 landen vertaald in het Engels. Deze zijn verdeelt als per onderwerp(according to the topic in question). De site van de European Environmental Law (<http://www.eel.nl/>) bevat wetgeving op verschillende niveaus, EU, internationaal en nationale niveau. Daarnaast staan er ook besluiten en verdragen.

Per land

- Nederland: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwened.htm>
beperkt aantal in het Engels vertaalde wetten; niet alle gegeven links zijn actueel
- IJsland: <http://www.government.is/>
vertaalde wetgeving te vinden bij doorklikken naar de verschillende departementen; uitgebreide lijst
- Noorwegen: <http://www.ub.uio.no/cgi-bin/ujur/ulov/sok.cgi?type=LOV>
340 gepubliceerde wetten
- Zweden:: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/574>
<http://www.sweden.gov.se/sb/d/3288>
80 gepubliceerde wetten
- Denemarken: [http:// www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxweden.htm](http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxweden.htm)
<http://www.retsinfo.dk/>
citaat: Translations of some of the central acts etc. can, however, in some cases be found on the homepage of the relevant ministry.
- Finland: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwefin.htm>
<http://www.finlex.fi/en/>
zeer uitgebreid, wetgeving en jurisprudentie
- Estland: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>
588 gepubliceerde wetten
<http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/oeur/lxweest.htm>
- Letland: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/oeur/lxwelat.htm>
- Litouwen: <http://www.legislationline.org/?tid=1&jid=32&less=true>
<http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/oeur/lxwelit.htm>

Ierland: <http://www.oireachtas.ie/viewdoc.asp?fn=/documents/bills28/bills/default.htm>
zeer uitgebreid

Engeland: <http://www.opsi.gov.uk/acts.htm>
zeer uitgebreid

Duitsland: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwedui.htm>
<http://www.iuscomp.org/gla/>
<http://www.bmu.de/english/aktuell/4152.php>
<http://www.bmu.de/english/aktuell/4152.php>
http://www.gesetze-im-internet.de/Teilliste_translations.html

Het German Law Archive (<http://www.iuscomp.org/gla/> , bevat rechterlijke uitspraken, wetten , literatuur en biografien) over Duitse wetgeving in het Engels. Op de site van de Federale Ministerie van Milieu, Natuurbescherming en Nucleaire Veiligheid (<http://www.bmu.de/english/aktuell/4152.php>) staat wetgeving beschikbaar in het Engels die betrekking hebben tot Milieu en natuurbehoud.

Polen: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwepol.htm>

Belgie: <http://www.belgielex.be/>
Op de site van [Belgielex.be](http://www.belgielex.be/) staan Belgische wetgeving vertaald in het Engels en Frans. U kunt hier zowel de nationale wetgeving als de internationale wetgeving vinden.
<http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwebel.htm>
de site bevat op een enkele uitzondering na geen in het Engels vertaalde wetgeving
<http://www.legislationline.org/>
weinig vertaald in het Engels, doorgaans Frans

Luxemburg: <http://www.legislationline.org/>
weinig vertaald in het Engels, doorgaans Frans

Tsjechie: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwecze.htm>
De site is zeer uitgebreid met verschillende wetgeving
<http://www.legislationline.org/?jid=14>
Informatie is verkrijgbaar via de zoekfunctie

Slowakije: <http://www.indprop.gov.sk/index2.php?lang=en&idd=3>
Deze site is zee uitgebreid met wetgeving met betrekking tot intellectuele eigendom, multilaterale verdragen en EU wetgeving
<http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxweslw.htm>
Zee uitgebreid in wetgeving

Frankrijk: <http://195.83.177.9/code/index.phtml?lang=uk>
verschillende wetboeken
<http://www.lexinter.net/>
Op deze site zijn er de vertalingen van negen Franse wetboeken te vinden, o.a. Civil Code, Penal Code, Code of Civil Procedure.

Zwitserland: <http://www.admin.ch/dokumentation/gesetz/index.html?lang=en>
Bevat een lijst van een beperkt aantal in het Engels vertaalde wetten.

- Oostenrijk: <http://www.ris2.bka.gv.at/defaultEn.aspx>
Dit is een computer informatiesysteem van de overheid. Het is zeer uitgebreid, informatie is verkrijgbaar via de zoekfunctie.
<http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxweoos.htm>
- Hongarije: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwehun.htm>
geen andere website gevonden; constitutioneel hof:
- Portugal: geen website gevonden
- Spanje: geen website gevonden
- Italie: geen website gevonden
- Slowenie: <http://www.gov.si/>
vertaalde wetgeving is beschikbaar per departement via de hier vermelde site.
Deze is te vinden onder het kopje legislation bij de departementale sites.
Als algemene opmerking is steeds vermeld: Ministry of Justice assures openness and transparency and publishes legal acts and decrees in force also in English language.
<http://www.dz-rs.si/index.php?id=189>
Op deze site zijn er vertalingen van de grondwet van Slovakije, “rules and procedure of the national assembly”, EU law
- Griekenland: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwegri.htm>
geen website gevonden
- Malta: http://www2.justice.gov.mt/lom/chronological_index.asp/LangID=E&PubID=G&PSB=P
zeer uitgebreid
- Cyprus: <http://cypruslaw.narod.ru/>
Bevat diverse tekst van wetgeving
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/dmllegislation_en/dmllegislation_en?OpenDocument
Bevat “labour laws”
http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=4475&lang=en
Banking laws

BIJLAGE 7

Voorbeelden van Disclaimers

Nederlandse Mededingings Autoriteit:

<http://www.nmanet.nl/engels/home/disclaimer/disclaimer.asp>

Though every effort is made to ensure that the information provided is accurate, no rights shall be derived from the content of this website. Please consult the original, printed documents for confirmation of accuracy.

N.V. Nederlandsche Bank:

<http://www.dnb.nl/en/disclaimer/index.jsp>

The website of De Nederlandsche Bank (DNB) is intended solely for reference purposes. Any explanation or recommendation made on the website of DNB is generalised in nature and never concerns any specific situation or problem. The information provided on the DNB website must in no way be regarded as a substitute for professional advice.

You are advised most urgently to seek an independent legal or other opinion before taking any action in matters on which the information provided on the DNB website might have a bearing.

Although the information provided on the DNB website is compiled with the utmost care and although DNB is of the opinion that this information correctly represents the state of affairs at the time of publication on the DNB website, DNB cannot guarantee that this information is or will remain either correct or complete. DNB cannot be held liable for any damage ensuing from using (or, conversely, being unable to use), trusting, or acting on information provided on the DNB website. While DNB has the intention to ensure that its website is continuously available, DNB can also not be held liable for any damage ensuing from the unavailability of the DNB website at any time or during any period. The publication of the DNB website may, without prior notice, be discontinued either temporarily or forever.

DNB points out that if you surf to the website of another organisation via a link on the DNB website, DNB cannot take responsibility for the correctness or completeness of any information provided on the other website, nor can DNB be held liable for such information.

If you access any part of the DNB website, you are presumed to have read and understood the above.

Autoriteit Financiële Markten

<http://www.afm.nl/english.htm>

The website Netherlands Authority For the Financial Markets (AFM) is intended for reference purposes only. Any advice or explanation given on the AFM website is of a purely general nature and does not target a specific situation or problem. The information accessed on the AFM website can under no circumstances whatever be regarded as a substitute for professional advice. You are emphatically advised to seek independent legal or other advice, before you take any action to which information obtained from the AFM website may be relevant.

The information on the AFM website has been compiled with the utmost care and the AFM believes this information to be an accurate reflection of the state of affairs at the time of publication on the website. Nevertheless, the AFM cannot give any guarantee that this information is/ or will remain correct and/ or complete. The definitive version of an AFM publication or the wording of an Act is the original printed version. The AFM cannot accept any liability for the possible consequences, such as damage or lost profits in any way or on any basis whatever arising from the use of (or the impossibility of such use), reliance on or action taken in consequence of information on the AFM website. Although the AFM strives to ensure that its website is continuously accessible, the AFM cannot accept any liability for any consequences in any way or on any basis whatever arising from the fact the AFM website might not be available for whatever reason at any time for any period. The AFM website may be placed out of operation temporarily or permanently without any prior notice.

If you should visit other organisations' websites via the AFM website, the AFM draws your attention to the fact that the other websites are compiled by organisations other than the AFM, that the AFM is not responsible for the accuracy and completeness of the other websites and that the AFM cannot accept any liability for such websites.

If you see a reference to the name 'Securities Board of the Netherlands ('STE') on our website after March 1, 2002, please be aware that the name has been changed to Netherlands Authority for the Financial Markets (AFM).

All rights are reserved.

If you access any part of the AFM website you are deemed to have taken account of the above.

Disclaimer e-mail

The information contained in this communication is confidential and is intended solely for the use of the individual or entity to whom it is addressed. You should not copy, disclose or distribute this communication without the authority of the Netherlands Authority for the Financial Markets. The Netherlands Authority for the Financial Markets cannot be held liable for any errors, omissions or other inaccurate information in this e-mail, nor held liable for the consequences thereof, nor shall it be bound in any way by the contents of this e-mail. This footnote also confirms that this e-mail has been swept by MIMESweeper for this presence of computer viruses. If you are not the intended recipient of this communication please return the communication to the sender and delete and destroy all copies.

Kadaster

<http://www.kadaster.nl/international-english/default.html>

U kunt geen rechten ontleen aan de informatie op deze site.

Het Kadaster sluit iedere aansprakelijkheid uit voor schade, van welke aard dan ook, die verband houdt met het gebruik van de Kadaster website(s), of met de tijdelijke onmogelijkheid de Kadasterwebsite(s) te kunnen raadplegen. Het Kadaster is evenmin aansprakelijk voor schade die het gevolg is van het gebruik van informatie die door middel van de Kadaster website(s) is verkregen.

Het Kadaster aanvaardt eveneens geen aansprakelijkheid voor de inhoud van websites waarnaar op de website(s) van het Kadaster wordt verwezen, of voor de inhoud van websites die verwijzen naar de Kadasterwebsite(s).

Intellectuele eigendomsrechten

Het Kadaster behoudt zich alle intellectuele eigendomsrechten en andere rechten voor van zijn website(s) en de via zijn website(s) te leveren producten. Het is daarom niet toegestaan zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kadaster de informatie en/of de huisstijl te kopiëren, te vermenigvuldigen, te bewerken of door te leveren anders dan voor persoonlijk, niet-commercieel gebruik. Niets uit de tekst in de

Kadasterwebsite(s) mag op enige wijze worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt.

Website Healthlaw

<http://www.healthlaw.nl/disclaim.html>

Alle rechten op de inhoud van deze internetsite met de domeinnaam healthlaw.nl berusten bij de producent van deze site, voor zover deze rechten niet berusten bij derden van wie materiaal beschikbaar is gesteld op healthlaw.nl.

Gebruiker erkent de (intellectuele) eigendomsrechten van voornoemde producent van deze site en zijn toeleveranciers op de inhoud van healthlaw.nl, zowel in zijn geheel, als gedeelten daaruit, dan wel vervat in alle aantoonbaar daarop gebaseerde en/of daaraan ontleende informatie, ongeacht of zodanige daarop gebaseerde en/of ontleende informatie (mede) het product is van een bewerking, veredeling of prestatie door een ander dan producent van deze site c.q. zijn toeleveranciers.

Gebruiker mag de inhoud van healthlaw.nl slechts voor eigen gebruik raadplegen en gebruiken.

Het is gebruiker niet toegestaan om informatie verkregen uit healthlaw.nl op niet-incidentele basis openbaar te maken, te verveelvoudigen of te verkopen in welke vorm dan ook, daaronder begrepen het al dan niet na bewerking te integreren in netwerken of op meerdere beeldschermen te doen verschijnen of anderszins openbaar te maken.

De verwerking van de gegevens op healthlaw.nl en de totstandkoming van healthlaw.nl zijn naar beste weten en met de grootste zorg uitgevoerd. De producent van deze site, noch zijn toeleveranciers kunnen evenwel instaan voor de juistheid en de volledigheid van de informatie die op healthlaw.nl is opgeslagen en zijn dan ook, behoudens opzet of grove schuld van de producent van deze site c.q. zijn toeleveranciers, niet aansprakelijk voor schade die is ontstaan als gevolg van onjuistheid, onvolledigheid of onrechtmatigheid van de inhoud van de via healthlaw.nl aangeboden informatie. Informatie die van essentieel belang is voor gebruiker dient altijd door gebruiker op juistheid te worden geverifieerd. De producent van deze site is niet aansprakelijk voor het als gevolg van een storing niet toegankelijk c.q. beschikbaar zijn van healthlaw.nl voor gebruiker.

BIJLAGE 8

Bij het Protocol: modellen van

Vertaalverslag en terminologische databank

1. Vertaalverslag

Het vertaalverslag wordt door de vertaler bijgehouden; het voltooide verslag wordt door vertaler en domeindeskundigen ondertekend.

Mocht onder 5. een toelichting van verschil van inzichten nodig zijn dan kunnen de domeindeskundigen hun eigen toelichting naast die van de vertaler in het verslag opnemen.

- gegevens vertaler (naam, adres, mail, tel.)
- gegevens 1e en 2e Domeindeskundige (naam, adres, mail, tel.)
- data (begindatum volgens contract, tussentijdse afspraken en contacten met domeindeskundigen en/of projectleiding, datum voltooiing)
- gemaakte afspraken over contacten, frequentie etc. tussen vertaler en domeindeskundigen (te onderhouden via telefoon, e-mail verkeer, data persoonlijk overleg en ontmoetingsplaats, snelheid reageren, etc.)
- puntsgewijs verslag van de contacten, voortgang van de vertaling ; bij problemen die niet tot een oplossing kwamen feitelijke toelichting aard van het probleem en verschil van inzichten (zie glossarium)
- ondertekening, datum, plaats
- glossarium van eigen vertaalkeuzes rechtstermen, uitdrukkingwijzen, standaardformuleringen, etc. {Nederlandse term , Engelse vertaling, toelichtend(e) voorbeeld(en)}
- opzet glossarium: om de juiste betekenis van een Nederlandse term/uitdrukkingwijze te bepalen rekening houden met de volgende factoren
 - a. samenhang van het artikel/plaats waarin de term voorkomt met andere artikelen
 - b. wetsgeschiedenis, MvT
 - c. wetgevingsbeleid, doel van de regeling, principes en uitgangspunten
 - d. jurisprudentie
 - e. in Europese regelgeving of jurisprudentie van de Hoven van Luxemburg en Straatsburg ingeburgerde vertalingen

Voor het bepalen van het juiste equivalent in het Engels behalve juridische woordenboeken (ook IATE) ook (standaard) literatuur erbij te betrekken.

Vertaalverslag

project: ...Algemene wet bestuursrecht - pilot.....

Vertaler

Naam:.....
Adres en postcode:.....
.....
Woonplaats:.....
Telefoonnummer:.....
E-mail:.....
Handtekening:.....
Plaats en datum.....

Revisor

Naam:.....
Adres en postcode:.....
.....
Woonplaats:.....
Telefoonnummer:.....
E-mail:.....
Handtekening:.....
Plaats en datum.....

1e Domeindeskundige

Naam:.....
Adres en postcode:.....
.....
Woonplaats:.....
Telefoonnummer:.....
E-mail:.....
Handtekening:.....
Plaats en datum.....

2e Domeindeskundige

Naam:.....
Adres en postcode:.....
.....
Woonplaats:.....
Telefoonnummer:.....
E-mail:.....
Handtekening:.....
Plaats en datum.....

Gemaakt afspraken tussen de vertalers en domeindeskundigen en/of projectleiders

Begindatum van het contract:.....

Data van tussentijdse afspraak(en) met de Domeindeskundigen en/of project leiding:

.....

Contacten/ manier waarop contact zullen worden opgenomen:

.....

De frequentie waarop contact opgenomen zal worden

.....

Verslag van de afspraken/contacten

.....

.....

.....

.....

Verslag over de voortgang van de vertaling (waaronder overgebleven verschillen van inzicht):.....

.....

.....

.....

.....

Dit verslag is in overeenstemming met de domeindeskundigen vastgesteld.

Plaats en datum:

Handtekening vertaler:.....

b. terminologische databank**terminologische databank van gekozen vertalingen**

<i>Rechts- gebied</i>	<i>Nederlandse term</i>	<i>Engelse vertaling</i>	<i>Toelichting vertaalkeuze, toelichtend(e) voorbeeld(en)</i>	

Toelichting

- opzet terminologische databank: om de juiste betekenis van een Nederlandse term/uitdrukkingwijze te bepalen rekening houden met de volgende factoren

- a. samenhang van het artikel met andere artikelen
- b. samenhang met de context waarin de term voorkomt
- c. wetsgeschiedenis, MvT
- d. wetgevingsbeleid, doel van de regeling, principes en uitgangspunten (Aanwijzingen voor de regelgeving)
- e. jurisprudentie
- f. in Europese regelgeving of jurisprudentie van de Hoven van Luxemburg en Straatsburg ingeburgerde vertalingen
- g. in andere vertaalde wetgeving gekozen termen (bijv. Engelse vertaling van de Code Civil).

In de tweede kolom, Engelse vertaling, wordt tevens vermeld welke vertaalkeuze werd gemaakt (functioneel equivalent, letterlijk equivalent, omschrijvende vertaling, definiërende vertaling, neologisme in doeltaal).

Voor het bepalen van het juiste equivalent in het Engels behalve juridische woordenboeken (inclusief op internet, zoals IATE) ook (recente, standaard) vakliteratuur erbij te betrekken.